Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 30 (9776). • 1990 йил 10 февраль • шанба • Баҳоси 3 тийин.

КПСС Марказий Комитетида учрашув

8 февраль куни КПСС Марказий Комитетида КПСС Марказий Комитети февраль Пленуми ишида қатнашган шаҳар ва район партия комитетларининг биринчи секретарлари, бошланғич партия ташкилотларининг секретарлари билан учрашув бўлди.

Учрашувда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

Бўлиб ўтган Пленумнинг якунлари, унда маъқулланган КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига дастури лойиҳаси, ҳисобот-сайлов кампанияси ҳамда съездга делегатлар сайлаш тартиби тўғрисида қизғин фикрлашув бўлиб ўтди. КПСС, аввало, унинг бошланғич ташкилотларининг фаол иштирокисиз қайта қуриш муваффақиятини тасаввур этиб бўлмаслиги таъкидланди. Партиянинг раҳбар органлари билан, унинг қуйи бўғинлари, кенг коммунистлар оммаси ўртасида юз берган узилишни бартараф этиш учун ҳамма ишни қилиш зарур.

Учрашувда Н. Н. Слюньков, Г. П. Разумовский, Ю. А. Манаенков қатнашдилар.

Учрашув тўғрисидаги батафсил ҳисобот «Правда» газетасида босилади.

(ТАСС).

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

КПСС Марказий Комитети Пленумида 1990 йил 7 февралда сўзлаган якунловчи нутқи

Узундан-узоқ мунозараларга берилмаслик учун бир неча оғиз сўз айтиб ўтмоқчиман, чунки ана шу уч кун ичида партия Марказий Комитети Пленумларининг мажлислар залида бўлиб ўтган мазкур катта мусоҳабани туғаллаш керак

Менинг назаримда, масалаларнинг бутун мажмуи бўйича Пленумдаги мунозара биз муҳокама қилган ҳужжатлар ва муаммолар кўламига ҳамда янгилигига монанд бўлди. Бу галги Пленумни қуйидагича характерлаш мумкин: у мамлакатдаги вазият муносабати билан, қайта қуриш жараёнлари қай тарзда бораётганлиги муносабати билан Марказий Комитетнинг, умуман партиянинг ғоят катта ғамхўрлик кўрсатаётганини ва ғоят катта ташвишга тушаётганини ифодалади. Пленум қайта қуришнинг барча жараёнларини шафқатсиз, танқидий руҳда таҳлил қилди ва шу асосда нима иш қилиш ва қандай қилиш кераклигини олдиндан белгилаб берди. Бу нарса биз КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастурига асос қилиб олган сиёсий йўл-йўриқларда ўз аксини топди. XIX партия конференциясининг резолюциялари устида иш олиб борилганидан кейин бутун Марказий Комитет ҳужжат устида тер тўкиб ишлаган навбатдаги ҳолга Пленумда дуч келдик, дейиш мумкин. Бундан ғоят муҳим хулоса чиқармоқчиман: бу ерда намоён бўлган бутун фаоллик, жиддийлик, кайфиятлар — буларнинг ҳаммаси партия ҳақида, қайта қуриш тақдири ҳақида, жамиятга қайта қуришнинг мана шу ниҳоятда масъулиятли босқичида ҳукмрон партия томонидан тўғри сиёсий йўл-йўриқ берилиши тўғрисида кўрсатилган ғамхўрликнинг муайян шаклдаги ифодасидир.

Ўртоқлар, менинг фикримча, бу ерда баён қилинган фикрлар ҳар қанча хилма-хил бўлмасин, ҳатто бир-бирига зид позициялар баён қилинганига қарамай (ортиқча қизишишлар ҳам бўлди, лекин буларнинг ҳаммаси кечирилади!), барча ўртоқлар орқага эмас, балки олға даъват этувчи тараққийпарварлик руҳидаги ҳужжат кераклиги хусусида якдил бўлишди. Менимча, бу ҳукмрон фикрдир.

Менинг назаримда, ишнинг баъзи соҳаларида ҳали янги механизмлар ишга тушмаган пайтда эски механизмларнинг ҳам айрим жиҳатларидан фойдаланиш эҳтиёжи туғилади. Жамиятни аниқ мўлжалсиз, ғоят катта мамлакатимизда қайта қуриш жараёнини олға силжитишга қодир бўлган воситаларсиз ташлаб қўйиб бўлмайди-ку, ахир. Лекин ҳамма фикрлардан устун фикр — бу нарса КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастурида ҳам мустаҳкамлаб қўйилди — шундан иборатки, етилган муаммоларни жамиятни қайта қуриш, янгилаш ҳамда КПССни янгилаш йўлида ҳал этиш керак. Энг муҳими — ана шу.

Яна бир фикр, айтиш мумкинки, масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Ҳозир биз қатъият билан ҳаракат қилиш кераклигини ақлимиз билангина эмас, бутун вужудимиз билан ҳам ҳис қилиб турибмиз. Марказий Комитет, ҳукумат, Олий Совет ҳаракатда бўлиши керак. Мен бу гапни уларга топшириқ беряпмиз деган маънода айтаётганим йўқ. Йўқ, биз ўз позициямизни баён қиляпмиз. Энг муҳими эса, ана шу барча органлар таркибидаги коммунистлар мана шу фикрга асосланиб, иш олиб боришлари керак. Энди биз вақтни бекорга ўтказишга ҳаққимиз йўқ. Партия Марказий Комитети шаънига қуйидаги гаплар ҳақли равишда айтилди: ҳозир кечикишга йўл қўйиб бўлмайди, соғлом тенденцияларни қўллаб-қувватлаш, уларни мустаҳкамлаш ва бузғунчилик тенденцияларини бартараф этишга ёки сустлаштиришга уриниб кўриш учун жўшқин, хилма-хил, мураккаб жараёнларга бошчилик қилиш керак.

Ҳукуматдаги коммунистлар ҳаракатда бўлишлари лозим. Менимча, ўртоқлар, ҳукуматда ишлаётган партия аъзоларига ушбу Пленумда ҳаракат дастури муҳокама қилинаётганида биз уларнинг нуқтаи назарларини эшитмадик, деб эслатиб ўтганликлари тўғри бўлди. Бунда халқ депутатларининг иккинчи Съездида бу хусусда гап бўлиб ўтган эди-ку, деган важ айтилди. Буни важ деб бўлмайди. Бу ерда ҳам гап бўлиши керак эди. Ваҳолонки, ҳозир ҳукумат амалий ишлар билан астойдил шуғулланаётир ва у айтса арзийдиган гаплар бор эди. Ана шу тадбирларни текшириш ҳам, уларни қўллаб-қувватлашга, мустаҳкамлашга бутун партия эътиборини қаратиш ҳам Марказий Комитет аъзолари учун муҳим эди. Аввало, Съезд маъқуллаган программани қўллаб-қувватлаётганлигимизни айтиш керак эди. Мен ўйлайманки, бутун конкрет аҳволни равшан ва тўла тасаввур қилиш учун ҳукумат Марказий Комитет аъзоларини, партия комитетларининг секретарларини хабардор қилишнинг бирор йўлини топади.

Олий Советда ҳам иш олиб бориш керак, ундан ҳамма қайта қуришнинг муҳим масалалари, мамлакатдаги вазиятни яхшилаш юзасидан муҳим қарорлар кутяпти. Коммунистлар барча соҳаларда фаол ва самарали иш олиб боришлари лозим. Умуман, биз кучларни жипслаштириб, қайта гуруҳлаб, қайта қуришни ва амалий ишларни қатъият билан олға силжитишимиз лозим. Бу иккинчидан.

Биз қайта қуриш билан чуқурроқ шуғулланганимиз сайин, барча қатламларга кириб борганимиз сари қарама-қарши томонларнинг позициялари, манфаатлари аниқланиб бормоқда. Бу жараён Пленумимизда ҳам рўй берганлигини ҳис қилдик. Бу — жамиятимиз ҳаётига тааллуқли барча жиҳатларнинг инъикосидир.

Биз бу ерда фикрлашиб, оғир мунозарага якун ясаётган эканмиз, баъзан бу гаплар нафсониятимизга ҳам тегаётир. Бу залда жиддий гаплар айтилаётир. Лекин оқибат натижада энг муҳим тўхтамга, ўйлайманки, прогрессив хулосага келаётирмиз. Мана шу хулоса негизида ҳаракатларимизни жипслаштиришимиз керак.

Мунозаралар бўлди. Қарор қабул қилинди. Программа тасдиқланди. Йўл-йўриқлар бор. Ким қандай гап айтганлигини ва бу гап кимга тааллуқли эканлигини ҳисоб-китоб қилиб ўтирмасдан ишлаш керак. Бизда бундай ҳисобчилар ҳам йўқ эмас! Мунозараларнинг нормал жараёни бораётганлигига, бошқача фикр юритиш ҳам янгича тушунилган демократик централизм ҳам фикрлар хилма-хиллигининг ўзгинаси эканлигига сира кўника олмаётирмиз. Мамлакат тақдири, унинг вазнини ҳисобга олганда эса жаҳон тақдири ҳал этилаётган пайтда қайта қуришнинг туб масалалари хусусида очиқ мунозара бўлди. Бунда бир-бирига ёқадиган гапларни қидириб ўтириш, нафсониятни аяш мумкинми ахир? Уларнинг ҳаммаси ортда қолиб кетди ва қайтиб келмаслиги керак. Фалон киши билан ишласа бўлади, фалон киши билан эса ишлаб бўлмайди, деб гумонсираб ўтиришнинг кераги йўқ. Биз ҳаммамиз бирга бўлишимиз, бир-биримизнинг мададимизни ҳис қилиб туришимиз ва ишлашимиз керак! Уруғ-аймоқларга ва гуруҳларга ажрала бошлашнинг кераги йўқ! Бундай қилинса, партияни ҳам, мамлакатни ҳам ҳалок қиламиз.

Бу ерда Сиёсий бюро аъзолари ўртасида бўлиб ўтган мунозара ҳақида ҳам гапириб ўтмоқчиман. Мен шахтёрлар билан учрашганимда ҳозир Сиёсий бюронинг самарали ишлашига халақит берадиган келишмовчиликлар йўқ, деганимда тўғри гапни айтганман. Фикрлар кураши бор, мунозаралар жиддийроқ бўлиб бормоқда, бу тушунарли. Мен бутун мамлакатдан келган кўмир қазувчи ишчилар билан учрашганимда, улар менга жуда кўп ахборот беришди! Тўғри, биз мажлисларга, ҳужжатлар муҳокамасига қандайдир мулоҳазалар билан келамиз, бу ерда фикрларни қиёслаш, жиддий мунозара бўлади. Ўртоқ Маликов, Сиёсий бюро ажралиб кетди, иш барбод бўлди, деган гумонлар ҳеч кимда бўлмаслиги керак, деб айтмоқчиман. Бундай ҳол бўлмаган, бундай ҳол вужудга келмаслигига ҳаракат қилиш керак. Биз ҳозир Марказий Комитетда, Сиёсий бюрода, бутун партияда ана шундай синовдан ўтаётирмиз — ҳаммамиз юксак даражада бўлишимиз керак.

Ана шу «юксаклик» ҳақида гапириб ўтмоқчиман. Ўртоқ Алексеев айтган гап менга жуда ёқди. У фақат юристгина эмас, у масалага фалсафий жиҳатдан ёндашади. Инсонда ана шундай фазилатларнинг — фикрларни ифодалашнинг жиддийлиги ва айни пайтда фикр кўламининг кенглиги — мужассамлашгани ҳамиша ғоят фойдалидир. Мен бу ҳақда илгари ҳам гапирган эдим, биз унинг номзодини Конституцион назорат комитети раиси лавозимига кўрсатаётганимизда уни шундай деб таърифлаган эдим.

Сергей Сергеевичнинг фикри менга қайси жиҳатдан ёқди? Биз шундай бурилиш нуқтасида турибмиз ва шундай воқеаларга жалб қилинганмизки, нима қилаётганимизни ва бу ишларимиз қандай оқибатларга олиб боришини ҳозирча тўла-тўкис баҳолай олмаяпмиз. Бизнинг фожиамиз шундаки, биз жорий муаммолар юки остида қолиб, ижтимоий-иқтисодий вазиятнинг кескинлигидан қутула олмаётирмиз. Биз кўп нарсаларни қўлдан чиқариб, вазиятни мураккаблаштириб қўйдик. Буларнинг ҳаммаси бор гаплар, лекин бизни эсанкиратиб қўймаслиги керак. Биз ана шу жараёнга назар ташлаш мумкин бўлган «юксакликда» туришимиз даркор. Жаҳон цивилизацияси томонига бурилиш, социалистик дунёда янгиланиш жараёнлари рўй бераётир. Ўртоқ Шаталин айтганидек, биз ҳали кўп нарсаларни мулоҳаза қилишимиз ва англаб олишимиз керак. Қайта қуришнинг тўғри йўл-йўриқларини белгилаб оляпмиз, лекин тактикада оқсамаслигимиз, низоларга берилиб кетмаслигимиз муҳимдир. Чалкашиб кетмаслигимиз керак, албатта.

Агар биз ҳамиша ҳодисаларга ана шундай юксакликдан баҳо берсак — бу тўғри ёндашув бўлади. Лекин биз бу гап шахсан менинг нафсониятимга тегаётир ва умуман эртага холим нима бўларкин, деган мулоҳазадан келиб чиқадиган бўлсак, бошқача йўл тутган бўламиз... Мен Сиёсий бюрода доимо бундай дейман: биласизларми, бугун бизда мана бундай масала бор, келинглар, бугунги ўз лавозимларимизни ва эртага биз қандай мавқеда бўлишимизни унутайлик, чунки гап мамлакат ҳақида, унинг ривожланиш йўналишлари ҳақида бораётир.

Биз ҳали ана шундай юксакликка кўтарила олганимиз йўқ. Кўпгина одамлар оддий ечимларни исташади, бундай ечимлар эса йўқ. Биз оддий ечимлар йўқ бўлган ва ҳали-вери бўлмайдиган босқичда турибмиз. Оддий, гўл одам равшан жавоб беринг, бир, икки, уч, тўрт деб бандмабанд баён қилиб беринг, деса уни кечириш мумкин. Кези келганда шуни айтиш керакки, одамларни лақиллатмоқчи бўлган кишиларнинг ҳаммаси ана шу йўл билан обрў қозонмоқчи бўляптилар. Бизнинг мамлакатимиздагидек мамлакатдаги ҳукмрон партия бу йўлдан бора олмайди. Биз дунёга, мамлакатга, унинг бугунги вазиятига ва истиқболига кенг назар билан қарашимиз керак.

Мен ўйлайманки, бош масалада биз ҳали янглишганимиз йўқ, лекин керакли тадбирларни ўтказишда хатоларга йўл қўйдик, уларни амалга оширишда кечикдик ёки айниқса иқтисодий ислоҳотда жараёнлар монандлигини таъминлай олмадик. Бу ишларимизни мураккаблаштирди, сиёсий жиҳатдан кучли зарба беряпти. Лекин бундан биз ваҳимага тушиб, дод-вой кўтаришимиз керак, деган маъно келиб чиқмайди. Баъзилар «равнақ топиб турган давлатни барбод қилдингизлар», — дейишяпти, бошқа бировлар яна шунга ўхшаш бирор гапни айтишяпти. Айтишяптию, лекин кейин биз қайта қуриш тарафдоримиз, ваҳимачи эмасмиз, деб ишонтирмоқчи бўлишяпти. Улар ваҳимачиларнинг худди ўзгинасидир! Бу таслимчилик кайфиятидир.

Пленум катта бўлди, йирик хулосалар чиқарилди, лекин буларнинг ҳаммаси самара келтириши учун биз ҳаракат дастури базасида партияга барча соғлом, қайта қуриш руҳидаги кучларни жалб қилишимиз, ҳаракат дастурида баён қилинган сиёсий йўл-йўриқларимизни, режаларимизни қатъият билан олға суришимиз керак бўлади.

Мен ишонч ва умид билдириб айтмоқчиманки, сизлар мени қўллаб-қувватлайсизлар: биз ҳозир ўз масъулиятимизни яхшироқ тушунаяпмиз ва умумий ишимизни, қайта қуриш ишини, социалистик жамиятни янгилаш ишини қатъият билан олға силжитиш учун яхшироқ қуролланганмиз!

ДУНЁ ОВОЗИ

ҚАЙТА ҚУРИШ ТАҚДИРИ— МАМЛАКАТ ТАҚДИРИ

КПСС Марказий Комитети февраль Пленумининг якунлари чет эллардаги сиёсат ва жамоат арбобларининг диққат марказида турибди.

СОФИЯ

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми, деб таъкидлади «Работническо дело» газетаси, кейинчалик совет жамиятини қайта қуриш давом этадиган ва ривожланадиган мураккаб шароитда партиянинг стратегия ва бевосита вазифаларига қарашларнинг хилма-хиллигини намойиш этди.

ЛОНДОН

Буюк Британия Бош министри М. Тэтчер журналистлар билан учрашувда бундай деди: «Совет Коммунистик партиясининг раҳбар органи Пленумида буюк қарорлар қабул қилинди. Улар бундан беш йил олдин биз хаёлимизга ҳам келтирмаган ишни қилдилар».

ТОКИО

Япония Бош министри Т. Кайфу бундай деди: «СССРдаги демократиялаш жараёни жаҳон ишларида, шу жумладан Совет—Америка муносабатларида мулоқот ва ҳамкорликни мустаҳкамлашга ёрдам беради, деб ҳисоблайман. Қайта қуришнинг таъсири Осиё—Тинч океан регионидаги тинчлик ва барқарорликка ҳам ижобий таъсир ўтказади, деб умид қиламан».

БОНН

Германия социал-демократик партияси КПСС Марказий Комитети Пленуми қарорларини табриклайди, деди ГСДПнинг бундестагдаги фракцияси раисининг ўринбосари Х. Эмке. Унинг гапларига қараганда, СССР коммунистларининг анжумани КПСС тарихида кескин бурилиш ясади ва аҳамияти жиҳатидан 1985 йилдаги қайта қуришни бошлаб берган апрель Пленуми билан тенглашади.

(ТАСС).

КПСС МАРКАЗИЙ ТАФТИШ КОМИССИЯСИНИНГ МАЖЛИСИ

КПСС Марказий тафтиш комиссияси 7 февраль куни бўлган мажлисда комиссиянинг 1989 йилги иш якунлари ва унинг 1990 йилдаги вазифаларини муҳокама қилди.

КПСС Марказий тафтиш комиссияси раисининг ўринбосари А. А. Низовцева мажлисни очар экан, КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастури лойиҳасини муҳокама қилган 1990 йил февраль Пленуми партия ва мамлакат ҳаётида муҳим сиёсий воқеа бўлганлигини таъкидлади. Комиссиянинг иши ҳам ана шу Пленум қарорлари асосида олиб борилади.

КПСС Марказий тафтиш комиссиясининг 1989 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ахборотда бу иш комиссиянинг тафтиш ишларида қайта қуриш жараёнларини жадаллаштириш ва чуқурлаштириш, партияда интизом ва тартибни мустаҳкамлаш, тафтиш ишлари ошкоралигини кенгайтириш тўғрисидаги 1988 йил 28 ноябрь қарорини рўёбга чиқаришга қаратилганлиги таъкидланди. Марказий тафтиш комиссиясининг иш режалари бажарилганлиги қайд этилди. КПСС Марказий тафтиш комиссияси ва комиссия бюросининг мажлисларида марказий партиявий вақтли нашрлар бир қанча редакцияларида меҳнаткашларнинг хатлари билан қандай иш олиб борилаётганлиги, КПСС Марказий Комитети Умумий бўлимининг справка — қабул иши, КПСС бюджетининг ижроси, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Ижтимоий фанлар институти, КПСС Марказий Комитети «Плакат» нашриётининг фаолияти ҳамда бошқа муассасаларнинг иши текширилди ва муҳокама қилинди. Маҳаллий партия ташкилотлари тафтиш ва назорат-тафтиш комиссияларига тафтиш ишларини такомиллаштириш, унинг ошкоралигини кенгайтиришда методик ёрдам кўрсатиш комиссия фаолиятининг асосий йўналиши бўлди.

Мажлисда КПСС Марказий тафтиш комиссиясининг 1990 йил (КПСС XXVIII съездигача бўлган даврда) иш режалари тасдиқланди. Комиссия аъзоларининг КПСС Марказий Комитети 1990 йил февраль Пленуми қарорлари асосида партияни янгилаш борасидаги тадбирларини рўёбга чиқаришдаги иштирокини кучайтириш, КПСС XXVIII съездига тайёргарлик, Марказий тафтиш комиссиясининг партия съездига ҳисобот доклади устида ишлаш, партияда назорат-тафтиш ишлари концепциясини ҳамда КПСС янги Устави лойиҳасига тегишли ҳужжатлар, таклифларни ишлаб чиқишда қатнашиш ишнинг асосий йўналишлари бўлади.

Мажлисда ташкилий масала ҳам кўриб чиқилди. Темир йўл транспорти ва транспорт қурилиши ишчилари касаба союзи марказий комитетининг раиси И. А. Шинкевич КПСС Марказий тафтиш комиссияси бюросининг аъзоси қилиб сайланди.

Ер қандай тақсимланмоқда?

● Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида мухбирлар билан суҳбат бўлди. Ленин номли Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик фанлар академиясининг Ўрта Осиё бўлими, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети, Ўзбекистон агросаноат банки, Ўзбекистон касаба союзлари республика кенгаши, партия ва совет идораларининг масъул ходимлари республика оммавий-ахборот воситалари вакилларини республика аҳолисини қўшимча томорқа ерлар ҳамда уй-жой қуриш учун участкалар билан таъминлаш борасидаги режалар қандай амалга оширилаётганлиги билан таништирдилар.

Матбуот ходимлари билан учрашувда сўзга чиққан кишилар ана шу режанинг дастлабки босқичи — ерларни ажратиб бериш асосан тугалланганлигини таъкидладилар. 1 миллион 253 минг оила ёки ариза берганларнинг 95 фоизи ер олди. 150 минг гектар ер уларнинг фойдаланиши учун ажратиб берилди. Бу масалаларнинг ҳаммасини ўз вақтида ҳал қилишда Бухоро, Сирдарё, Фарғона, Хоразм областлари ўз ишчанликларини кўрсатдилар.

Бироқ, шу йилнинг охирига қадар ҳамма жойлардаги ана шу масъул иш топширилган идоралар амалда сусткашлик қилдилар, расмиятчиликка йўл қўйдилар. Ерларни тақсимлашда ва қарз ажратишда ижтимоий адолат принциплари бузилган ҳоллар ҳам бўлди. Кўзбўямачилик ва қўшиб ёзиш фактлари қайд этилди. Республика идоралари Советлар ишини тўла-тўкис текширувдан ўтказганидан кейингина уларнинг ушбу йўналишдаги фаолияти жадаллашди.

Ҳозир якка тартибда уй қураётган ва қўшимча томорқа ерлари олган қишлоқ аҳлининг ҳамма эҳтиёжларини қондириш масаласи кун тартибига қўйилган. Уларни бинокорлик материаллари, кўчатлар, бузоқлар, паррандалар, ем-хашак билан таъминлаш, агротехника ва ветеринария хизмати кўрсатиш зарур.

Аҳолидан томорқа ерларида етиштирилган мева-сабзавот маҳсулотларининг ортиқчасини сотиб олиб, улардан тўла фойдаланиши лозим бўлган тайёрловчи ва қайта ишловчи корхоналар тармоғини ривожлантиришга, бу маҳсулотларнинг сақланишини таъминлашга алоҳида эътибор берилди. Йил охиригача хўжаликларда 90—100 та кичик консерва цехларини фойдаланишга топшириш режалаштирилмоқда.

Матбуот ходимлари билан учрашувда қатнашган кишилар журналистларнинг кўпдан-кўп саволларига жавоб беришди.

(ЎзТАГ).

18 ФЕВРАЛЬ — ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ВА МАҲАЛЛИЙ СОВЕТЛАР ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИ КУНИ

САЙЛОВ ВАРАҚАСИ

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги Қонунга мувофиқ участка сайлов комиссияси сайлов куни ўзининг истиқомат жойида бўлишга ва овоз беришда қатнашишга имкони бўлмаган сайловчилардан сайлов конвертларини қабул қилиб олади. Бундай сайловчи ўзи истиқомат қилаётган жойдаги участка сайлов комиссиясидан сайлов варақаларини талаб қилиб олиши, депутатликка номзодлар хусусида тўхтамга келиши ва тўлдирилган сайлов варақаларини конверт ичига солиб беркитиб участка комиссиясига қолдириб кетиши мумкин. Сайловчи сайлов варақасини олганлиги ҳақида сайловчилар рўйхатига имзо чекади.

Сайлов варақасига Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига рўйхатга олинган ҳамма номзодлар алфавит тартибида депутатликка ҳар бир номзоднинг фамилияси, исми, отасининг исми, эгаллаб турган лавозими (машғулоти), иш жойи ва истиқомат жойи кўрсатилган ҳолда киритилади.

Участка сайлов комиссияси сайлов варақалари бланкаларини ҳисобга олиб боради. Сайлов варақалари ва сайлов конвертлари тўғри ҳисобга олиниши ва сақланиши учун масъулият комиссия аъзоларидан бирининг зиммасига юклатилади. Участка сайлов комиссияси сайлов варақаларини сайловдан 15 кун олдин сайловчилар рўйхати илиб қўйилгандан кейин, яъни 1990 йил 3 февралдан бера бошлайди. Сайлов конвертлари муҳрланган сайлов қутиларига ташланади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИ.

Намуна

САЙЛОВ ВАРАҚАСИ

Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод қилиб қайд этилганлар

РЎЙХАТИ

19 90 йил "18" февраль (сайлов куни)

Охунбобоев номли

305 сайлов округидан Андижон область,

Олтинкўл райони, Найман қишлоғи

Сиз қарши овоз бераётган депутатликка номзодларнинг фамилияларини ўчириб ташланг.

Депутатликка номзодлар:

ОЛИМОВ Шавкат	"Ўзбекистон" колхози, бош агрономи, Найман қ.
ВОСИҚОВА Зулфия Аминовна	Олтинкўл қишлоғи, №10-ўрта мактаб директори
ТОИРОВ Абдулҳай Ибрагимович	Охунбобоев номли совхоз бош инженери, Қумлоқ қ.

Овоз бериш пайтида биттадан ортиқ номзоднинг фамилияси қолдирилган варақа ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

● *Алишер Навоий таваллудининг 549 йиллиги*

МУТАФАККИР ВА ШОИРГА

«Одами эрсанг демагил одами, они ким йўқ халқ ғамидин ғами» — буюк инсонпарвар Алишер Навоий беш юз йил муқаддам ана шундай деб баралла айтган эди. Унинг ижодида комил ишонч билан қарор топган олижаноб ғоялар эзгулик, ҳурлик, адолат тушунчаларини азиз деб билган ер юзидаги барча замондошларимизга яқин ва тушунарлидир. Буюк шоир ва мутафаккирнинг жўғрофий сарҳадлар ва вақт синовидан ўтган мероси жаҳон адабиётининг бир қисми бўлиб қолди.

Буюк санъаткор таваллуд топган кун — 9 февралда республика пойтахти жамоатчилигининг вакиллари, фан ва маданият арбоблари, адиблар, талабалар Алишер Навоий ҳайкали олдига келишди. Улар ўзбек халқининг буюк фарзандига ҳурмат бажо келтиришди ва унга бўлган меҳр тўла сўзларини айтишди, шоир шеърларини ўқишди.

Ҳайкал пойига жуда кўп гуллар қўйилди. Улар ораси да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан келтирилган бир сават гул бор эди.

Пушкин номли тил ва адабиёт институтида Навоий ижодига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлди. Адабиётчилар уйи шинавандаларни ғазал оқшомига таклиф этди.

Алишер Навоий таваллуд топган куннинг байрам қилиниши билан буюк мутафаккирнинг келаси йили кенг кўламда нишонланадиган 550 йиллик тўйига бағишланган катта тадбирлар бошланиб кетди.

(ЎзТАГ мухбири).

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

КПСС Марказий Комитети Пленумида 1990 йил 7 февралда сўзлаган нутқи

Энди биз Марказий Комитетнинг декабрдаги навбатдан ташқари Пленумида муҳокама қила бошлаган масалани ниҳоясига етказишимиз керак. Марказий Комитет аъзоларининг, Марказий Комитет Бош секретарининг Литва Компартияси ҳузурига, республикага сафаридан кейин уни муҳокама қилишга қайтиш учун танаффус қилган эдик. Шу масала юзасидан қисқача маълумот беришга рухсат этгайсизлар.

Мен қисқа гапираман, чунки Марказий Комитет Пленумининг топшириғига биноан ўтказилган иш матбуотда ёритилди, бугун эса биз Литва Компартияси XX съездининг қарори муносабати билан келиб чиққан масаланинг муҳокамасини тугаллашимиз лозим.

Эсингизда бўлса, ўшанда биз бу ерда шу масала юзасидан қизғин гаплашган эдик, турли мулоҳазалар ва принципиал фикрлар айтилган эди. Марказий Комитет Пленумида биз чиқарган хулосани яна бир бор эслатиб ўтмоқчиман, чунончи Литва Компартияси XX съездининг қарорлари Уставда белгилаб қўйилган ташкилий қоидалар нуқтаи назаридан ҳақиқий эмас, бу қарорлар республиканинг ички турмуши доирасидан ташқари чиқади, бутун партиямизнинг манфаатларига дахл қилади, унинг бирлигига хавф солади.

Шундай бўлсада, биз узил-кесил хулоса чиқармаган эдик ва шу билан тўғри йўл тутдик, деб ўйлайман. Ўшанда жойнинг ўзига бориб ва коммунистлар билан, меҳнаткашлар билан учрашувларда масалаларнинг бутун мажмуини яна бир бор муҳокама қилиш учун Пленумнинг бир гуруҳ қатнашчиларини юборишга қарор қилган эдик. Мана шундай иш қилинди. Мен билан бирга Медведев, Маслюков, Фролов, Велихов, Григорьев, Колесников, Купцов, Ягодин, Ульянов, Каримов, Олейник ўртоқлар республикага бориб келдилар.

Биз республиканинг 15 та райони ва шаҳрида бўлдик, коммунистлар, ветеранлар билан, фан ва маданият арбоблари, ҳарбий хизматчилар билан, қирқдан ортиқ корхона ва ташкилот коллективларининг намояндалари билан учрашдик. Республика партия фаолларининг йиғилиши ўтказилди. Умуман, бутун Литва аҳли билан катта, батафсил, рўй-рост мулоқот бўлди, чунки залларда, учрашувларда, хатто кўчаларда бўлган ҳамма суҳбатлар оммавий ахборот воситалари орқали бутун республикага маълум қилиб турилди.

Учрашувларимиз ва мунозараларимиз қандай муҳитда ўтгани ҳақида ҳам гапирмоқчиман. Бу муҳит кўп жиҳатдан зиддиятли бўлди. Айни вақтда биз, айниқса режалаштирилмаган учрашувлар давомида, меҳнат коллективлари ҳузурига борилган пайтларда доимо самимий хайрихоҳлик, қизиқувчанликни сезиб турдик. Бизнинг мулоқотимиз «қўшни мамлакатнинг президенти билан музокаралар»га асло ўхшамади, холбуки шу воқеа арафасида «Саюдис» раҳбарлари республика аҳолисини шундай қилишга чақирган эдилар.

Мамлакатимизнинг энг зарур муаммолари хусусида рўй-рост, сидқидилдан гаплашилди. Биз бошқа республикаларга, халқларга, умуман мамлакатга, иттифоққа ҳурматсизликни сездик. Аммо, баъзан танқидий мулоҳазаларни, зардали мулоҳазаларни тинглаш осон бўлмаганини айтмоқ керак. Умуман мана шуларнинг ҳаммаси бизга рўй бераётган жараёнларни чуқурроқ тушуниш, бугина эмас, одамларнинг кайфиятини тасаввур этиш имконини берди.

Ғоят батафсил ва рўй-рост фикрлашувлар республикадаги одамларнинг кўпчилиги қайта қуриш позицияларида турганлигидан далолат беради. Аммо Литва жамиятининг турли кучлари бу тушунчага ўзларича маъно бермоқдалар, ўз мақсадларини кўзламоқдалар. Баъзи кишиларнинг қайта қуришни яккаланиш, хатто республикани иттифоқдан чиқариб олиш йўли билан ўтказиш муддаоси яққол намоён бўлди. Аммо одамларнинг мана шу қисман, айтайлик қаноти ҳам, иттифоқ билан алоқа тарафдоридир. Бошқаларнинг янгиланиш вазифалари янгиланган КПСС ва Иттифоқ федератив давлати таркибидаги барча иттифоқдош республикалар коммунистларининг ялпи куч-ғайратлари билан ҳал қилиниши кераклигига ишончи комил эканлиги ҳам яққол намоён бўлди.

Мана шу, баъзан бир-бирига мутлақо зид бўлган позицияларни эътиборга олиб, КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг хулосалари ҳам идрок этилди. Бир томондан, бу хулосаларни Москва томонидан консерватизмнинг намоён бўлиши деб талқин этишга уринишлар бўлмоқда. Иккинчи томондан, Литва Компартиясининг анчагина қисми, республика меҳнаткашлари Марказий Комитет Пленумининг материалларини КПССнинг янгиланишга, илғор ўзгартишлар тарафдори бўлган барча кучлар билан мулоқотга интилаётганлигининг ифодаси деб билдилар.

Афсуски, ҳозирги вақтда республикада айирмачилик кайфиятлари устунлигини қайд этишга тўғри келади. Литва жамиятининг анчагина қисми ўзига хос миллий ҳавойи кўтаринкилик ҳолатида турибди. Бу ҳолат шундайки, хатто далил-исботлар ҳам қабул этилмаяпти. Бу мавзуда миллий ҳис-туйғуларни қўзғатувчи ва худбинлик мақсадларини кўзловчи кўпдан-кўп гап-сўзлар бўлганлиги учун ҳам тўхтатиб бўлмайдиган ўзига хос жазава сезилиб турар эди. Марказий Комитет Пленуми қатнашчиларининг Литвага қилган сафари, турли поғоналардаги учрашув ва суҳбатлар республикада кучайиб кетган салбий тенденциялар давлатнинг илгари сингдирилган, кўп жиҳатдан сунъий унитар системаси, чинакам федерализмнинг йўқлиги замиридан бошланганини яна бир бор кўрсатади. Бу ҳам — ҳақиқий аҳвол эди. Сталин даврида социализм бузилганлигининг иллатлари марказга ишончсизлик, яккаланиш истаги уруғлари униб чиқадиган бир муҳитни вужудга келтирган эди. Айнан худди шундай бўлган эди.

Айни вақтда боя айтганимдек, миллий ҳис-туйғулар жазава билан қўзғатилаётган бир пайтда, жамоатчилик фикрини аниқ мақсадни кўзлаб, зўр бериб шакллантириш, уни эҳтирослар йўлига солиб юбориш ишлари содир бўлмоқда. Яккаланиш хусусидаги далил-исботлар, одатда, умумий тус олган — ўхшатишлар, мажозлар ва шу кабилар кўплаб ишлатилмоқда. Айни вақтда биз ҳозир иттифоқ билан мана шу алоқаларнинг аҳамияти қандайлиги, иттифоқ билан алоқалар узила бошласа, республиканинг аҳволи, халқнинг аҳволи нима бўлиши, Литва учун ва иттифоқ учун қандай оқибатларга олиб бориши ҳақида ҳеч ким халққа ошкора гапирмаётганлигини пайқаб олдик. Бундан бўйин товламоқдалар.

Ўйлайманки, бу—биз учун ҳам хулоса, ўртоқлар. Бизда далил-исботлар кўп, статистика маълумотларининг ўзини эълон қилиб қўяқолиш керак эди, шунда ҳамма ишнинг моҳиятини кўриб олар эди. Профессорлар ва академиклар бизга ҳам, Литва жамоатчилигига ҳам бирон-бир ишонарли гап айтмаганликларини таъкидлашим керак, мен уларнинг бир қисмини билар эдим, бошқаларини у ерда билиб олдим. Уларнинг далил-исботлари, аслида, сийқа ибораларини такрорлашдан иборат. Мамлакатдаги ўзгаришлар суръатининг етарли эмаслиги республикадаги янгиланиш жараёнига халақит беряпти, деган гапни зўр бериб таъкидламоқдалар. Литвадаги қайта қуриш жараёнларининг моҳияти бир нарсадан — миллий яккаланиш заруратидан, республиканинг СССР таркибидан чиқишидан иборат қилиб қўйилмоқда.

Компартия ҳам шу кайфиятга берилган. Ҳа, бу масалани жамиятга ҳам, партияга ҳам тиқиштирганликларини рўй-рост айтмоқ керак. Уни ўтмишдаги буржуа Литваси билан алоқадор кишилар, ўша пайтда ўзлари эгаллаб турган иқтисодий позициялар ва сиёсий мавқе тўғрисидаги хотира билан боғлиқ бўлган кишилар тиқиштирмоқдалар. Оталари ёки боболари тескаричи кучлари билан ҳамкорлик қилган кишилар майдонга чиққанлар. Ҳозир улар ташаббусни қўлга олганлар.

Литвада бизга съезд қарорлари партияга мислсиз юқори обрўни таъминлаб берганини айтишди. Эҳтимол, ҳақиқатан ҳам шундайдир. Шу билан бирга принципиал позицияларини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш ҳисобига эмас, балки шу позициялардан чекиниш, айирмачилик кайфиятларига мослашиш, миллатчи кучларнинг хоҳишига бўйсуниш натижасида машҳурликка эришилганини жойдаги вазият билан танишувнинг ўзи кўрсатди. Шунинг оқибатида Компартия амалда парчаланди, унинг икки қаноти шаклланди. Литва Компартиясининг раҳбарияти ўтказилаётган йўлнинг хатарли эканини ҳамон англаб етмаётгандек туюлмоқда. Кўпгина жараёнларга ҳозирги пайтда республикада авж олиб бораётган сиёсий кураш, эҳтирослар позицияларидан қарамоқда. Хавф-хатар бор, бу фикрга қўшилса бўлади. Аммо бу Компартия, унинг сиёсати, стратегияси, тактикаси учун ҳамма нарсани билдирмайди-ку, ахир. Бу борадаги ҳамма нарса ҳам вазминлик билан пухта ўйланган эмас, деган ҳиссиёт вужудга келмоқда.

Биз у ерга борган вақтимизда бизга: мана шундай қарор қилдик ва ундан бошқача ёндашув бўлиши мумкин эмас, деб намойиш қилмоқчи бўлганликларини доимо сезиб турдик. Ўртоқ Бразаускас ва бошқа ўртоқлар бизнинг учрашувларимизда келтирилган соғлом далиллар таъсирида Компартия XX съездининг қарорлари тўғрилигига шубҳа ёйилиб кетмасин, деб ҳатто хавотирликка тушиб қолдилар.

Назаримда биз Литва Компартиясидаги ўртоқларимизга қайта қуришнинг, барча халқларимиз федерациясининг тақдири учун ҳаммамиз масъул эканимиз ҳақида яна бир бор дўстона айтиб қўйишимиз керак. Бу нарса ҳамма халқларга даҳлдордир, чунки Литвада бошқа халқларнинг кўпгина намояндалари яшайдилар. Бунинг устига Литва — давлатимизнинг бир қисми. Биз ўртоқларга Литва Компартияси XX съездининг қарорларига олиб келган йўлдаги заифликни бартараф этишни маслаҳат беришимиз керак.

КПСС XXVIII съездига тайёргарлик кўриш билан, қайта қуришнинг асосий йўналишларига, жамиятимизнинг яқин истиқболдаги тараққиётига дахлдор бўлган КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастурини ишлаб чиқиш билан алоқадор масалаларнинг бугунги, кечаги ва ўтган кунги муҳокамалари Литва Компартиясидаги ўртоқларимизга, унинг иккала қисми намояндаларига КПССдаги, Совет федерациясидаги чуқур ўзгартишлар хусусида Литва коммунистлари ва меҳнаткашларининг ҳар қандай хавотирлигига ўрин қолдирмаслик учун жуда катта имкониятлар очиб беришини кўриш имконини беради.

Бугина эмас, биз ҳар ҳолда улар кайфиятлар таъсирида ва вазият тазйиқи остида съезд ўтказганликларини ҳис қилиб олдик. Фикр-мулоҳаза юритиш учун вақт бўлди, мана энди, менимча, улар аввалги пленумда ва Литвада бўлган вақтимизда биз айтган хулосага онгли равишда ёндашишлари мумкин: чуқур ўзгартишлар имконияти қайта қуриш сиёсатини амалга ошириш орқали, федерацияни ва КПССнинг ўзини янгилаш орқали таъминланади. Ўтган даврда биз янги фактларнинг шоҳиди бўлдик, Озарбайжондаги, Арманистондаги воқеаларни назарда тутаяпман, бу фактлар бир томондан иттифоқдош республикаларнинг суверенлигини мустаҳкамлаш йўлини, иккинчи томондан тўла қонли федерация йўлини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш нақадар тўғри эканини яна бир карра кўрсатиб турибди. Бундан бошқача ёндашиш оқибатлари нима бўлишини олдиндан айтиш қийин бўлган хавфни туғдиради, деб ҳамиша гапириб келган эдик. Энди унинг оқибатлари нима бўлишини айтиш мумкин, деб ўйлайман. Рўй берган воқеа бунинг жуда хатарли йўл эканлигини кўрсатиб турибди.

Биз Литва Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган пленуми КПСС Марказий Комитетига Литва Компартиясининг дастури ва Низомини КПССни қайта қуриш модели деб ҳисоблаб, партия XXVIII съезди кўриб чиқиши керак, деб киритган таклифга ҳам муайян баҳо бермаслигимиз мумкин эмас. Охиригача холис бўлмоқчиман — бу таклиф Литва Компартияси раҳбариятидаги ўртоқларимиз ҳар ҳолда шу ҳақда ўйлаётганликларидан далолат беради. Агар келгусида ҳам шу йўлда қадам қўйилса, тўғри йўлда қўйилган қадам бўлади, деб ўйлайман. Бу баёнотнинг оқилона мағзи бор. Бу мағиз Литва Компартиясининг ҳужжатларини КПСС учун модель деб ҳисоблаш лозимлигидан иборат эмас, албатта, балки литвалик коммунистлар партия XXVIII съездидан, бинобарин КПССдан ҳам ўзларини ажратмаётганларидан иборат. Тўғри, улар ҳамкорликнинг ўз, жуда ғайриодат усулини таклиф этмоқдалар.

Ҳар қандай ҳолатда Марказий Комитет ва айниқса Съезд ҳар қандай таклифларни муҳокама қилишга тайёр бўлади, деб ўйлайман. Бу гапдан биз, таъбир жоиз бўлса, улар олдида таслим бўлиб, бу таклифларни тўла-тўкис қабул қиламиз, деган маъно келиб чиқмайди. Йўқ, биз бу таклифларни муҳокама қилишга тайёрмиз.

Биз партия, совет, айниқса хўжалик раҳбарлари, қолаверса ижодкор зиёлилар орасида ҳам ҳатто маънавий тазйиқ вазиятида ҳам масъулият туйғусини йўқотмаган, байналмилалчилик позицияларида қаттиқ турган бир талай кишилар ҳали ҳам борлигига ишонч ҳосил қилдик, мен билан бирга бўлган ҳамма ўртоқлар шу фикрни тасдиқлайдилар, деб ўйлайман. У ерда биз кўп кишилар билан мулоқотда бўлдик, бутун сафарда ўртоқ Бразаускас билан ўртоқ Бурокявичюс бирга бўлдилар. КПССнинг ҳаракат дастурига амал қилувчи муваққат Марказий Комитет билан ҳам учрашдик. Уларнинг позицияси ҳақида аниқроқ гапирадиган бўлсак, бу ўртоқлар ҳам Компартиянинг мустақиллиги тарафдори, аммо янгиланган КПСС доирасидаги мустақиллик тарафдоридирлар, яъни улар ҳозир XXVIII съездга ҳаракат дастурининг маълум қоидаларига ёзиб қўйилган умумий позициямиз бўлиб қолган позицияни қўллаб-қувватламоқдалар. Улар партияни, федерацияни янгилашнинг ҳам, иттифоқдош республикалар ҳуқуқларини кенгайтиришнинг ҳам, демократиялашнинг, жамиятни ва миллатлараро муносабатларни ўтмишнинг ҳамма салбий ҳодисаларидан халос этишнинг ҳам тарафдоридирлар. Бу, айрим кишилар кўрсатмоқчи бўлганидек, кечаги куннинг позицияси эмаслигини, балки қайта қуриш жараёнлари изидан борадиган истиқболли позиция эканини кўриш учун шуни айтмоқ керак. Совет Иттифоқидан чиқиш қандай хавф келтиришини қанча кўп киши билиб олса, Литва коммунистларининг бу қисмининг тарафдорлари шу қадар кўпаяверади. КПСС ҳаракат дастурига амал қилувчи Компартиянинг позициясига ишчилар синфининг кўпгина байналмилал коллективлари қўшилаётганликларини айтмоқ керак.

Бизнинг бунга муносабатимизни қисқача бўлсада айтиб ўтишни зарур, деб ҳисоблайман. Чунки олинаётган маълумотлар КПСС ҳаракат дастурига амал қилувчи Литва Компартиясини республиканинг ижтимоий-сиёсий турмушидан чиқариб юборишга уринишлар бўлаётганини, хатто уни қонундан ташқари деб эълон қилиш билан хавф солинаётганини тасдиқлаб турибди. Хуллас, у ерда бу ўртоқларга осон эмас. Улар кенг йўлга олиб чиқа оладиган принципиал йўл асосида халқнинг туб манфаатларини ҳимоя қилмоқдалар. Мана шундай кишиларни эса оз бўлмаса сотқинлар, деб эълон қилмоқдалар.

Шу сабабли мен бу ерда вакиллари қатнашаётган Литва Компартиясини ва унинг раҳбариятини мулоҳаза юритишга, вазиятдан чиқиш йўлларини излашга таклиф қила туриб, КПСС билан алоқада бўлиш позицияларида қолган ўртоқларга мадад бериш керак, деб ўйлайман.

Айни вақтда мен: имкони борича кўпроқ сабр-тоқат, ҳурмат, эътибор кўрсатиш тўғрисида ўзимиз таърифлаб берган илк тезисга қайтмоқчиман, чунки бу ҳамма учун жуда муҳимдир. Биз эҳтиросларни тинчитишга ҳаракат қилдик, у ерга бориб одамлар билан гаплашдик, бу — тўғри тадбир бўлди. Шундай бўлсада, Литва Компартияси XX съездининг мустақил компартия тузиш тўғрисидаги қарори — КПСС билан ташкилий ва сиёсий алоқани узишга қаратилган қадамдир. Модомики, шундай экан, бу республика — Совет Иттифоқининг таркибий қисми эканлигига, у ерда турли миллатга мансуб совет кишиларимиз яшаб турганига асосланиб, вужудга келган вазиятдан чиқишнинг эҳтимол тутилган йўлларини белгилаш керак. Муваққат Марказий Комитет томонидангина эмас, Литва Компартияси томонидан ҳам биргаликда куч-ғайрат сарфлаш тўғрисида баёнотлар берилаётганлиги ҳам назарда тутилиши керак.

Марказий Комитет Пленуми Литва Компартияси XX съездининг қарорини КПСС Программасига ва Уставига зид деб бекор қилиши ёки мустақил деб эълон қилинган партияни КПССдан ажралиб чиққан партия деб, унга сиёсий муносабат билдирилиши учун ҳамма асослар бор. Бироқ бундай ёндашув партиянинг, қолаверса бутун жамиятнинг турмуши учун кўпгина, бизнинг назаримизда, салбий оқибатлар келтириб чиқариши мумкин. Шу ёндашув шароитида муқаррар бўлган муҳолифлик бўлинишни баттар чуқурлаштирган ва республикалараро миллий муносабатларни кескинлаштирган бўлур эди. Бизнинг фикримизча, вужудга келган танглик вазиятидан қутулиш йўлларини излаш ва мулоқот қилиш учун ҳали ҳамма имкониятлардан фойдаланилгани йўқ, — мен буни таъкидлаб ўтмоқчиман, ўртоқлар. Бунинг устига биз тубдан қайта қуришнинг ва партияни сиёсий ҳаракат дастури негизида янгилашнинг масъулиятли босқичига киряпмиз, партиянинг XXVIII съездига боряпмиз.

Литва Компартияси XX съездининг қарори тўғрисидаги КПСС Марказий Комитети Пленуми қарорининг лойиҳаси ўқиб эшиттирилди. Биринчиси. М. С. Горбачев ва Марказий Комитет декабрь Пленуми бир гуруҳ қатнашчиларининг Литва ССРга қилган сафари натижалари тўғрисидаги ахборотни тинглаб, Пленум сафар вақтида Литва меҳнаткашлари билан бўлиб ўтган учрашувлар, рўй-рост фикрлашувлар, тушган кўпдан-кўп хат ва телеграммаларнинг руҳи республикада КПСС ўтказаётган қайта қуриш сиёсати қўллаб-қувватланаётганидан далолат бераётганини қайд этади...

Иккинчиси. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ЛКП XX съезди КПСС доирасида чақирилганини ва унинг делегатлари Литва Компартиясининг КПСС таркибидан чиқиши тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун ваколатга эга бўлмаганлигини назарда тутиб, ЛКП XX съезди резолюциясининг Литва Компартияси ташкилотлари учун КПСС Программаси ва Устави ўз кучини йўқотди, деб таъкидланган қисми, шунингдек ЛКП низоми ёки уставининг партияда аъзо бўлишга тааллуқли бир қанча қоидалари амал қилишини КПСС XXVIII съездигача тўхтатиб қўяди (низомда улар КПССнинг аъзолари эмас, балки Литва Компартиясининг аъзоларидир, деб айтилган).

Литва Компартияси Марказий Комитети пленумининг мен эслатиб ўтган мулоҳазаларини эътиборга олиб, ЛКП XX съездининг ҳужжатлари, дастури ва низоми партия XXVIII съездига таклиф, деб ҳисоблансин.

КПСС ҳаракат дастурига амал қилувчи Литва Компартияси муваққат Марказий Комитетининг ишига мадад берилиб, унинг фаолияти учун зарур шароитларни яратиш чора-тадбирлари кўрилсин.

КПСС Марказий Комитети Литва Компартияси Марказий Комитетига ва КПСС ҳаракат дастурига амал қилувчи Литва Компартияси муваққат Марказий Комитетига республика партия ташкилотларидан КПСС Марказий Комитети белгилаб берадиган тартибга биноан КПСС XXVIII съездига делегатлар сайловини ўтказишни тавсия қилади.

Учинчиси. КПСС Марказий Комитети съездолди мунозараси учун Пленум маъқуллаган сиёсий ҳаракат дастури, партиянинг бошқа ҳужжатлари асосида Литва ССРдаги ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш манфаатларини кўзлаб, республика коммунистларининг ва партия ташкилотларининг позицияларини бир-бирига яқинлаштириш ишини давом эттиришни Марказий Комитетнинг Сиёсий бюроси зиммасига юклайди.

КПСС Марказий Комитети ишонч билдириб айтадики, Литва коммунистлари ўзларининг тарихий масъулиятини англаб социалистик идеалларга ва қайта қуриш мақсадларига астойдил содиқ бўлиб қоладилар, Литва халқи ўзининг революцион ғалабаларидан маҳрум бўлишига йўл қўймайдиган, КПССни янгилашга, халқларимизнинг эркин ихтиёрий иттифоқини соғлом ва мустаҳкам асосда мустаҳкамлашга ўз ҳиссаларини қўшадилар.

Мана шундай ёндашув асосида XXVIII съездгача Компартияларнинг икки раҳбар органи — Литва Компартияси Марказий Комитети ва КПСС ҳаракат дастурига амал қилувчи Литва Компартияси муваққат Марказий Комитетининг ишлашига йўл қўйилади.

Таклиф этилаётган қарор қабул қилинса, у республика коммунистларига, бутун Компартияга XXVIII съезд ишида қатнашиш, унга ўз вакилларини делегат қилиб юбориш имконини берган бўлур эди. Литва Компартияларнинг иккала раҳбар органи, юқорида айтганимдек, шу муносабат билан тегишли тартибда съездга делегатлар сайлаган бўлур эди.

Бинобарин, Литванинг барча коммунистларига, айниқса ҳозир ора йўлда турган коммунистларга съездолди ҳужжатлари асосида КПССдаги аъзоликка, Литва Компартиясининг бундан буёнги тақдирига ўз муносабатини яна бир бор пухта ўйлаб кўриш, ўз йўлини танлаб олиш имконини берган бўлур эди.

Умуман, биз литвалик ўртоқлар вужудга келган аҳволдан қутилиш иложини биргаликда излаш учун шу имкониятлардан фойдаланадилар, деган умид билан эшикни очиқ қолдиряпмиз. Бу нарса, албатта, кўп жиҳатдан уларга, аммо бирмунча жиҳатдан бизга ҳам боғлиқ бўлади.

Аввалгидек биз Литва Компартияси XX съездининг қарорини келтириб чиқарган сабабларни тугатиш иложини қайта қуриш йўлидан тескари томонга ҳаракат қилишдан эмас, балки КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига сиёсий ҳаракат дастурида баён этилган йўлдаги куч-ғайратларни янада кўпайтиришдан излаш керак, деган фикрга асосланамиз.

Бу масалани мана шундай ҳал этиш таклиф қилинади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИДА МУЗОКАРАЛАР

6 февраль

Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари **В. Г. Ануфриев**нинг фикрича, шу қадар муҳим Пленумга жуда шошма-шошарлик билан тайёргарлик кўрилди. Тарқатилган лойиҳа жуда тор доирадаги одамлар томонидан тайёрланган бўлиб, буни Марказий Комитет аппарати маҳсули деб атаса бўлади. Партияга жуда баланддан, айтиш мумкинки, «арши аълодан» назар ташланган, шунинг учун ҳам кўпгина тафсилотларни кўз илғамай қолган, турли даражалар — бошланғич ташкилотлар, партия комитетлари, республикаларнинг Компартиялари аралаш-қуралаш бўлиб кетган. Ёпиқ эшиклар ортида ёзилган бу баланд-парвоз ҳужжатда амалий чора-тадбирлардан кўра фалсафа кўпроқ, ҳужжат тили шу қадар жимжимадорки, ҳар ким ҳам тушунавермайди — буларнинг ҳаммаси аниқ-равшан кўриниб турибди.

Нотиқ ўтказилаётган ислоҳотларга танқидий баҳо берар экан, иқтисодий танглик бостириб келаётган бир шароитда раҳбариятнинг ўзига ишончи йўқолди, мужмал қарорлар, чалакам-чатти тадбирларга олиб келган муросалар пайдо бўлди. Саросималик ва даъватлар ҳамда мурожаатномаларга соддадиллик билан ишониш миллатлараро можароларнинг кучайишига ва иш ташлашларга олиб келди. Сиёсий ислоҳот Советларда янги структураларни бунёд этмасдан туриб, иқтисодиётга раҳбарликдан партия структураларини четлатиб қўйишдан бошланди, бу эса иқтисодиётни бошқаришни йўққа чиқарди. Тажрибанинг йўқлиги, айрим раҳбарларда эса ана шу жараёнларни бошқариш уқуви йўқлиги ҳам таъсир этди. Бугунги кун реалликларига асосланиб, «партия» тушунчасининг ўзига, унинг жамиятдаги ролига ва конкрет тарзда қайта қуриш шароитидаги, унинг ролига янгича назар солиш лозим, деб таъкидлади нотиқ. Маҳаллий ва бошланғич партия ташкилотларининг ташаббускорлигини ошириш, партия оммасининг амалдаги ҳокимиятини таъминлаш, ҳар бир партия аъзосига умумпартиявий сиёсатни ишлаб чиқиш, сайлаб қўйиладиган органларни тузиш ва уларнинг фаолиятига ҳал қилувчи таъсир ўтказиш имкониятини берадиган ички партиявий муносабатлар дастурини яратиш — партияни тубдан янгилаш йўлидаги асосий омиллардир.

Нотиқ съездга делегатларни бевосита сайлаш тўғрисида Пленумда айтилган таклифларни қўллаб-қувватлади. Республикадаги кўпгина коммунистларнинг фикрича, демократик йўсинда ва ошкора сайланган делегатлар корпуси партия барча аъзоларининг қарашлари ва кайфиятини кўпроқ даражада акс эттиради.

Қозоғистон коммунистлари федерализм принципини рад этиб, КПСС Программаси ва Устави доирасида ташкилий, кадрлар, молиявий масалаларни ва бошқа масалаларни ҳал этишда Компартияларнинг ҳуқуқлари анча кенгайтирилишини талаб қилмоқдалар, деб уқтирди нотиқ. Республика партия ташкилотлари ўз ҳаракат дастурларини ишлаб чиқиш, съездлар, конференциялар чақириш муддатларини белгилаш, референдумлар ўтказиш, партиялар ўртасида алоқалар ўрнатиш ҳуқуқларига эга бўлишлари керак. КПСС Марказий Комитетининг Компартиялар ва уларнинг Марказий Комитетлари билан муносабатлари партиявий зуғум ва тазйиқ ўтказишга асосланмасдан, балки биргаликда ишлаб чиқилган қарорлар, ўзаро ҳурмат ва мадад асосида қурилиши керак. Шу муносабат билан Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари КПСС Марказий Комитети бўлимлари территориал секторлари иши мазмунини ўзгартириш тўғрисида таклиф киритди, мазкур секторлар бу ерда иттифоқдош республикалар Компартияларининг манфаатларини ҳимоя қилишлари, ушбу Компартиялар вакилларини юбориш эвазига тузилиши лозим. Компартия билан сира маслаҳатлашиб ўтирмасдан марказдан, борингки жуда уқувли партия раҳбарларини жўнатишдек кадрлар масалаларини ҳал этишни тиқиштиришга уринишларга батамом барҳам берилиши керак.

Нотиқ ҳаракат дастури айрим қоидаларининг, айниқса партия ролига таъриф берилган қоидаларининг бир-бирига зидлигига эътиборни қаратди.

Сиёсий партияларни тузишдан мақсад, деб таъкидлади у, сиёсий ва давлат ҳаётида иштирок этишдан иборатдир. Айтмоқчи, регионлараро группа аъзолари ҳам, халқ фронти ҳам давлат ишларидан ва сиёсий курашдан четда туришмоқчи эмас. Нотиқ ҳаракат дастурида ўтиш даври тўғрисидаги бўлимни алоҳида баён этишни таклиф қилди. Ҳазирча янги иқтисодий қонунлар амал қилмаётган ва иқтисодиётнинг ўз-ўзини ривожлантириш таъсирчан механизмлари пайдо бўлмаган экан, партия янги, сўнгги йилларда орттирилган бошқарув усулларидан фойдаланиб ўзининг раҳбарлик ролини бажариши керак.

Шундан кейин нотиқ кўппартиявийлик хусусида аниқ фикрга келиш керак, деди. Турлича номлар билан неча юзлаб ҳақиқий партиялар ташкил этилди. Туяқуш сингари бошни қум орасига яширмасдан объектив воқеликни уқиб олиш керак. Ҳамкорлик ва оқилона иттифоқлар даври, биз аллақачон унутиб қўйган сиёсий кураш ва муросасизлик даври келди. Буни ҳам ишлаб чиқиш ва ҳаракат дастурида ёзиб қўйиш керак.

Партия раиси лавозимини тасдиқлаш ҳамда сиёсий ижроия комитети тузиш тўғрисидаги таклиф хусусида ўз мулоҳазасини айтар экан, нотиқ, бу ишдаги коллегиалликни сусайтириши, иттифоқдош республикаларнинг вакиллигини рамзий вакилликка айлантириб қўйиши мумкин, деб хавотирланаётганлигини айтди. Нотиқ қуйидаги таклифни айтди: Марказий Комитет аъзолари составини икки баравар кўпайтириш ва иттифоқдош Компартиялар учун норма белгилаб қўйиш керак, масалан, иттифоқдош республикалар Компартиялари учун 20-25 ўрин ажратилиб, бу аъзолар янгиланиб туриши керак.

Нотиқнинг фикрича, съездни ўтказиш муддатларини албатта яқинлаштириш керак, чунки Марказий Комитетнинг ҳозирги состави ва Сиёсий бюро эндиликда тақдирга дахлдор қарорлар қабул қилиш учун етарлича обрўга эга эмас.

Пировардида нотиқ партия бирлигининг барбод бўлиши, мафкуравий соҳадаги муваффақиятсизликлар, Шарқий Европадаги воқеалар учун жавобгар бўлган кишиларни тергаб қўйиш зарурлигига эътиборни қаратди.

У хориждаги мамлакатларга, жумладан, Анголага, Эфиопияга, Никарагуага, Вьетнамга, Кубага кўрсатилаётган иқтисодий ёрдам масаласини ойдинлаштиришни, шунингдек ишни барбод этган ва партияни бадном қилган шахсларни Марказий Комитет составидан чиқаришни талаб қилди.

Ҳаракат дастури лойиҳасида партия демократик социализмга ўтиш шароитида амал қилиши лозим бўлган асосий йўналишлар баён этилган, деди КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри **Э. А. Шеварднадзе**.

Ўтиш даври тушунчасининг ўзи мақсад сари ҳаракат қилиб боришда аниқ-равшан босқичлар бўлишини тақозо этади.

Партия ушбу ҳаракат дастури билан қайта қуришнинг муайян босқичини ниҳоясига етказади ва навбатдаги босқичга ўтади, бу босқич шубҳасиз мамлакат янги Конституциясини қабул қилиш билан боғлиқ бўлиши керак. Тез қарорлар қабул қилиш қанчалик жозибадор бўлмасин, шошқалоқликдан тийилиб туриш керак. Муайян муддатни ҳам белгилаб қўймаслик керак. Конституция демократиянинг базавий нормаларини қарор топтириш якуни сифатида юзага келиши лозим.

Ҳозир қайта қуришнинг яшаш имкониятини сақлаб қолувчи қарорлар қабул қилиш керак. Агар соғлом кучларни жипслаштиришга муваффақ бўлинмаган тақдирда эртага бошбошдоқлик ва анархия вазияти юзага келиши мумкин. Бундай шароитда катта ва кичик диктаторларнинг саҳнага чиқишларини олдиндан кўра билиш қийин эмас, ана шу диктаторларнинг мамлакатимиз тараққиётини орқага буриб юбориши ҳеч гап эмас.

Ҳаёт қобилиятига эга бўлган партия якка ҳокимликка муҳтож эмас. Партия сиёсий жиҳатдан фикрларнинг хилма-хиллиги, бошқа барча соғлом ижтимоий бирлашмалар билан ҳамкорлик қилиш зарурлигини эътироф этиши керак, ҳаракат дастурида ҳам мардонавор шундай қилинган. Партиянинг янги сиёсий воқеликка мос келиш қобилияти исботланиши лозим. Бундай қилиш ўзини ўзи янгилашга тайёр эканликни айтишга қараганда қийинроқдир.

Яккаҳокимлик турли сиёсий кучларнинг баҳамжиҳат ҳаракат соҳаси сифатида сиёсий турмушни йўқ қилиб юборди. Қайта қуриш ана шу кучларни юзага келтирганида эса ҳукм ўтказиш иллати бизни улар билан муомала қилиш хоҳиш-иродасидан маҳрум этганлиги маълум бўлиб қолди. Қайта қуриш сафсатабозликни рад этиб, амалий ишларни талаб қилди.

Модомики, биз қардош халқлар ҳамдўстлигини сақлаб қолишни истар эканмиз, ҳақиқатан ҳам мустақил давлатларнинг шартнома асосидаги иттифоқи сифатида уни қайтадан бунёд этишимиз, ҳар бир республиканинг миллий мустақиллиги принципини ҳақиқий мазмун билан тўлдиришга амалда кўмаклашишимиз лозим. Россия коммунистларининг мамлакатда содир бўлаётган чуқур ўзгаришларни эътиборга олиб ўзларининг давлат ва партия структураларини тузиш тўғрисидаги таклифларини тўла-тўкис тушуниб муносабатда бўлиш лозим эди. Шундай қилингандагина биз яшаш қобилиятига эга бўлган ва кучли марказни сақлаб қолишга умид боғлай оламиз.

Йўқотилган ишончни иложи борича тезроқ қайта тиклаш, республикалараро муносабатларга ҳуқуқ воситаларини жорий этиш ва шу тариқа уни соғломлаштириш керак. Зудлик билан ҳаракат қилиш ҳам керак!

Ҳокимиятнинг ишлаши — шошилинч чоралар кўрилиши зарур бўлган бошқа бир соҳадир. Демократия ва ҳокимиятсизлик — бир-бирига зид тушунчалардир. Президентлик ҳокимияти таъсис этилишини ёқлаб қатъий фикр билдираман. Бу масалани ҳал этишни чўзиб бўлмайди.

Қайта қуриш, деди министр, аллақачон бизнинг ички ишимиз бўлмай қолган. Халқаро муҳит ҳам қайта қуришимизга баб-баравар даражада бефарқ қараётгани йўқ. Биз илгари жаҳонга қарши турардик, бизга нисбатан чуқур қарор топган ишончсизлик бунинг оқибати эди. Мамлакатнинг ташқи сиёсатигина эмас, шу билан бирга унинг ўз гражданларига муносабати ҳам бунинг сабаби эди. Одамлар: ўз халқи билан муносабатларни шу қадар қаттиқ йўлга қўйган давлатдан хавфсирамаслик мумкинми? — деган саволни беришарди.

Ҳозир дунёда бизга қандай муносабатда бўлишаётгани маълум. Гарчи мен қайта қуриш чет элларда қўллаб-қувватланаётганлиги мамлакатимизда баъзи кимсаларни ғижинтираётганлигини биламан. Аммо ташқи сиёсий фаолликни бўшаштириб бўлмайди. Аксинча, энг ўткир ички муаммоларни кенг кўламдаги халқаро ҳамкорлик билангина муваффақиятли ҳал этиш мумкин.

Бир томонлама ёнбосишлар ва позициялар қўлдан бериб қўйилаётгани ҳақида гапиришмоқда. Аммо биз ҳеч қачон ва ҳеч кимга ҳеч қандай ён босгак эмасмиз, агар ён босган эканмиз фақат соғлом фикрга ён босганмиз холос. Позицияларни қўлдан бериб қўйишга келганда шуни айтиш керакки, бу ҳол кўп йиллар муқаддам рўй берган эди, эндиликда эса биз ана шу позицияларни қийинчилик билан қайтадан қўлга киритяпмиз.

(Давоми учинчи бетда)

(Давоми. Боши газетанинг 7-8- ва 9- февраль сонларида).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИДА МУЗОКАРАЛАР

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Ташқи сиёсий йўлни амалда рўёбга чиқараётган идоранинг раҳбари сифатида шуни айтаманки, бизнинг барча шерикларимиз билан амалий мулоқот натижасида ижобий силжишларга эришиш мумкин бўлди. Мамлакат раҳбариятининг, партия Марказий Комитети Бош секретарининг ғоят катта ишлари туфайли шундай бўлди. Европанинг сиёсий структураси емирилишида қайта қуришни айбламай қўяқолишсин. Бу структурани бундан буён зўравонликка тоқат қилишни истамаган халқларнинг иродаси емирди. Бостириш ва зўравонликка асосланган социализмга ишонч 1985 йилда эмас, балки 40-йилларнинг охирларида путурдан кета бошлади. Биз ана шу мамлакатлардаги воқеаларнинг шундай бўлишини олдиндан кўра билган эдик. Айни шу боисдан улар билан давлатлараро алоқаларнинг характерини тубдан қайта қурдик, уларнинг ички ишларига аралашишдан воз кечдик, қарорларни тиқиштирмайдиган бўлиб қолдик. Одамларга қараганда сиёсатни ўзгартириш осонроқ. Бу гап ана шу мамлакатлардаги кўпгина раҳбарларга ҳам тааллуқлидир.

Янги шароитда Шарқий Европа мамлакатлари биз билан яхши қўшничилик муносабатларини ривожлантиришни давом эттирмоқдалар, Варшава Шартномасининг аъзолари ва иқтисодий ҳамкорликда шерикларимиз бўлиб қолмоқдалар. Бироқ катта омма ҳаракатга келиб барқарорлик бўшашганида воқеалар фақат қулай ривожланиб бораверади, деб айтиш қийин. Европа бўйлаб бирлик ва бирлашиш ғоялари билан бирга реваншизм шарпаси кезиб юрибди, адолатга ташналик сиёсий жиҳатдан ўч олиш иштиёқи билан қўшилиб кетган. Германия масаласининг янгича ҳолати чегараларни қайта кўриб чиқишга бўлган хатарли умидларни уйғотди.

Европа ҳозирги танглик палласини ларзаларсиз бартараф этган тақдирда у Европадаги барча халқлар учун қулай бўлган умумий хонадонни барпо эта олади.

Бизда мамлакатдаги воқеаларни Умумевропа ва жаҳон ишлари билан муштарак қилиб қўйиш учун кўпгина сабаблар бор, деб таъкидлади нотиқ. Литва Компартияси XX съездининг қарорига айни мана шу нуқтаи назардан қарашни таклиф этаман. Литвалик дўстларимиз ўзларини КПССга қандайдир қарши қўйишни истаётганликларига ишончим комил эмас. Миллий турмушнинг ҳақиқий, таъсирчан кучи сифатида партияни сақлаб қолиш истаги, сабабларини тушунаман. Зотан ҳар қандай чоралар кўрилишига қаршиман. Лекин айни вақтда литвалик ўртоқларга ҳамма нарсани яна бир марта яхшилаб идрок этиб олиш керак, деб айтмоқчи эдим. Европадаги нотинчликнинг яққол кўриниб турган ҳозирги белгилари барқарор салбий тенденция тусини олган тақдирда бундай шароитда сизларга ниҳоятда оғир бўлади. Бошқа барча масалалар каби бу масалани ҳам жаҳон ва Европа вазиятидан алоҳида ажралган ҳолда кўриб чиқиш мумкин эмас.

Биз ҳали жаҳонда катта таҳдидлар ва реал хавф-хатарлар мавжуд бўлиб турган даврда яшаяпмиз. Шу боисдан бизда барқарорликнинг сақланиб қолиши, жипслашиш жараёни давом этиши ғоят муҳимдир. Республикалардаги, областлар, шаҳарлардаги, корхоналардаги барқарорлик — мамлакатимизнинг барқарорлиги ва пировард натижада сайёрамиздаги тинчликнинг барқарорлиги кафолатидир.

КПСС Марказий Ревизия комиссиясининг аъзоси, «Советская культура» газетасининг бош муҳаррири **А. А. Беляев** минбарга чиқиб қуйидагиларни айтди: Польшадаги элчимиз ўртоқ Бровиковнинг ҳаяжонли ва самимий нутқини зўр қизиқиш ҳамда эътибор билан тингладим. Унинг интизом бўлмаса, қонунларга қаттиқ риоя этилмаса, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фидокорона ишламаса, демократиянинг бўлиши мумкин эмас, деган фикрига қўшиламан. Буларнинг ҳаммаси мутлақо тўғри. Аммо унинг нутқидаги бир жойда, менимча, нотўғри фикр айтилди.

Ғарбнинг буржуа тарғиботи етмиш йил мобайнида ўз мамлакатлари халқ оммасининг онгига октябрь, социализм, совет кишисига нисбатан кўр-кўрона нафратни сингдириб келди. Узоқ йиллар мобайнида Совет Иттифоқи ёвузлик, агрессия, шафқатсизлик рамзи бўлиб келган эди. Бироқ айни қайта қуришнинг янги тафаккури, халқ дипломатияси принциплари, бемалол мулоқотлар атиги беш йил ичида Ғарб мамлакатлари халқ оммасидаги ана шу барча тасаввурларни жуда кучли емириб ташлаш имкониятини берди.

Термоядро даҳшати сари хатарли равишда силжиб боришнинг олдини олишга ва вайронгарчилик келтирадиган қуролланиш пойгасини тўхтатишга муваффақ бўлинди. Бу — қайта қуришнинг ва ташқи сиёсатимизнинг катта муваффақиятидир. Ўзаро манфаатли савдо-сотиқни ривожлантириш, қўшма корхоналар барпо этиш, халқимизнинг турмушини яхшилаш учун яратилаётган қулай имкониятлардан биз ҳали жуда ёмон фойдаланаётганлигимиз эса бошқа гап. Бунинг учун амалиётчилардан, тегишли министрлардан, қолаверса, умуман Министрлар Советидан ҳам талаб қилиш лозим эди. Нотиқ жаҳон билан бундан буён ҳам хайрихоҳлик руҳидаги муносабатларни ривожлантириш кераклигини қайд этиб, ҳаракат дастури лойиҳасининг мафкуравий биқиқликни, догматизмни ва ўзгача қарашларга тоқат қилмасликни қатъиян улоқтириб ташлаш тўғрисидаги қоидасини қўллаб-қувватлади.

Шу минбардан, деди сўнгра у, халқнинг КПССга ишончи йўқолаётгани ҳақида, партиямиз жуда танг аҳволда эканлиги тўғрисида ташвиш билан айтилган гаплар тез-тез эшитилиб турди. Дарҳақиқат, жамиятдаги вазият ниҳоятда кескинлашиб кетди. Таниқли советшунос ва антисоветчи Бжезинский ҳозирдаёқ коммунизм барбод бўлди, деб жар солаётганлиги тасодифий эмас. Аммо партия халқнинг ишончини йўқотгани йўқ. СССР Олий Советига сайлов наҳотки шундан далолат бермаса? Депутатларнинг 80 фоиздан кўпроғи коммунистлардир. Ҳозир республика ва маҳаллий Советларга ўтказиладиган сайловда ҳам номзодларнинг 80 фоиздан кўпроғи коммунистлар орасидан кўрсатилганлиги ҳам халқ муносиб кишиларни айни партия аъзолари орасидан излаётганлигидан далолат бермайдими, ахир?

Хўш, партияни нима обрўсизлантирмоқда, унга нима ғоят қаттиқ зарбалар уриб, баъзида оз бўлмаса эсанкиратиб қўяётган нарса нима? Айрим партия ва совет амалдор тўраларининг ғаразли манфаатпарастлик хатти-ҳаракати бунинг сабабидир. Ана шу амалдорлар бир қарасанг, Черниговдаги каби «Волга» машинасини колбасалар ва спиртли ичимликлар солинган яшиклар билан тўлдириб олишади, яна бир қарасанг, Японияга туристик саёҳатга ишчиларни юбориш ўрнига ўзлари бориб, ўша ердан бир эмас, иккитадан тутилган «Тойота» машинасини олиб келадилар. Бошқалари эса ҳеч қаерга бормасдан ҳам ўз уйида ўтириб олиб арзон-гаров нархда «Мерседес» машиналарини бемалол сотиб оладилар.

«Правда» газетасининг ўтган кунги «Алиевчилик» мақоласи эса ҳаммани ларзага солди. Мана шунга ўхшаш кишилар партияга бўлган ишончни путурдан кетказади-да. Газетанинг бош муҳаррири келтирилган мисолларга асосланиб, Пленум партиядаги раҳбар шахсларнинг тўраларча хулқ-атвори, ўртоқларга нисбатан қўполлиги ва сурбетлиги, ўзининг хизмат мавқеидан шахсий ғаразли мақсадларда фойдаланишини КПССга аъзоликка хилоф деб ҳисоблайди, деган гапни ёзиб қўйиш тўғрисида таклиф киритди.

Биз сиз билан биргаликда, деб таъкидлади у, халққа ленинча ибора билан қуйидагиларни аниқ-равшан айтишимиз керак: қандай лавозимни эгаллаб турганлигидан қатъи назар чўнтагида партия билети бўлган аблаҳларга партия шафқатсиз бўлади. Бу масалада матбуот жуда муҳим роль ўйнаши керак. Ошкоралик, муқаррар ва ҳаққоний ошкоралик шундай одамларнинг ғаразгўйлик мақсадидаги тажовузлари пайини қирқиши керак.

Биз социализмнинг ленинча концепциясига қайтмоқдамиз. Ҳозир эса Ленинга ялпи ҳужум қилинмоқда. Тассуфки, бундай ҳужум чет эл матбуотида эмас, ўзимизнинг матбуотимизда бўлмоқда. Айрим мақолаларда у тўғридан тўғри золим деб тасвирланмоқда: гўё, террорни ҳам Ленин бошлаган, концлагерларни ҳам Ленин очган эмиш. Хуллас, у меҳнаткаш халқнинг доҳийси эмас, дўзахдан чиққан бало эмиш.

Солженицин, Гроссман китобларидаги мулоҳазалар ана шундай қарашларнинг қарор топишига ёрдам бермоқда, бизнинг публицистларимиз, тарихчиларимиз ва адибларимиз эса гўё тилдан қолишгандай. Фақат сўнгги даврдагина «Родина» журнали ва «Правда» газетасидагина Солженицининнинг Октябрь ва Ленинга қарашлари салмоқли танқидий таҳлил қилинди ва Солоухиннинг «Ленин асарларини ўқиб» асари таҳлил этилди. Нотиқ сталинча ақидалардан ҳоли бўлиб қайта қуришнинг янги босқичини мафкуравий жиҳатдан таъминлашни, Ленин ва ленинизмни моҳирлик билан ҳимоя қилишни долзарб масала қилиб қўйишга даъват этди.

Нотиқ айтган сўнгги фикрга тўхталиб ўтмоқчимиз. Назаримда, деди у, РСФСРнинг мустақил Коммунистик партиясини дарҳол тузиш тўғрисидаги таклифлар охиригача пухта ўйланмаган кўринади. Тўғри, Россия мустақил бўлиши, унинг ўз давлат органлари ва бошқа бошқарув муассасалари бўлиши керак. Лекин мен КПССни Россия коммунистларисиз тасаввур этаолмайман, дарҳақиқат, бу республика давлатимизнинг кўп миллатли иттифоқимизнинг таянчидир.

КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари **В. В. Никитин** ҳаракат дастури лойиҳасига ўз муносабатини билдириб, мазкур ҳужжатдаги бир қанча янги тушунчаларга эътиборни қаратди. Масалан, унда мурод-мақсадимиз — инсонпарвар демократик социализмдир, деган тушунча бор. Бу нима дегани? Лойиҳадаги тариф шу қадар универсалки, бу ҳатто социализм йўналишида бўлмаган ҳар қандай замонавий жамият учун ҳам тўғри бўлади. Партия фаолиятининг олий пировард мақсади социализмнинг турлича тарифлари билан таниш бўлган кишиларнинг ҳозирги авлоди учун яна ҳам равшанроқ бўлиши керак. Хўш, коммунистик идеаллар нима бўлади? Назаримизда, идеаллар ном-нишонсиз йўқолиб кетмаслиги керак.

Шундан кейин «меҳнат хусусий», «гуруҳ-гуруҳ», «улушли ва пайли мулк», «ўзини ўзи бошқарадиган жамоалар», «ўзини ўзи бошқарадиган жамият», «тўлақонли автономия», «ўзининг ички уюшуви ва интизоми бўлган фракциялар» деган янги тушунчалар киритилган. Нотиқнинг фикрича, партия ҳужжатида буларнинг ҳаммаси ҳам зарур эмас.

Унинг фикрича, ҳаракат дастурининг айрим қоидалари тузатишга муҳтож. Масалан: «Интернационализмга садоқатли коммунистларга мамлакатимиздаги барча халқларнинг манфаатлари бирдай қадрлидир». Демак, «садоқатсиз коммунистлар» ҳам бор эканда. Ёки яна бир мисол: «коммунистлар маъмуриятнинг ишини эмас, балки партия аъзолари бўлган шу маъмурият раҳбарларини назорат қилишлари мумкин». Бу жумлани қуйидагича тушуниш ҳам мумкин: раҳбар албатта партия аъзоси бўлиши керак. Агар партия аъзоси бўлмаса-чи, демак назорат қилишнинг ҳам кераги йўқ.

Нега энди, айниқса партияни демократиялаш шароитида Россия Бюроси Марказий Комитет Пленумида сайланиши керак, буни тушуниб бўлмаяпти. Россиядан Марказий Комитетга вакиллик состави тартибга солинмаган, Марказий Комитет аъзоларининг фақат бир қисмигина бу сайловга қизиқиши мумкин. Наҳотки россияликларнинг ўзи буни ҳал этиш ҳуқуқига эга бўлмаса? Улар ҳойнаҳой, бундай ёндашувга қўшилмасалар керак.

Нотиқ Литва коммунистлари билан учрашувларидан олган таассуротлари билан ўртоқлашди. Тўғри, у ерда экстремизм кўп, ажралиб чиқиш кайфиятлари кучли, деб таъкидлади у. Литванинг СССР составидан чиқишга қаратилган ялпи тарғибот кампанияси бормоқда. Совет Литвасининг ютуқлари камситилмоқда. Республиканинг равнақи салбий йўсинда кўрсатилмоқда. Литва буржуа давлати идеаллаштирилмоқда. Агар республика иттифоқдан чиқадиган бўлса Литванинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётидаги ўзгаришлар билан боғлиқ бўладиган эҳтимол тутилган оқибатлар тўғрисидаги объектив маълумотлардан аҳолининг кенг табақалари бехабар қолиши учун ҳамма ишлар қилинмоқда.

Халқ қайта қуришнинг боришидан қониқмаётганлигидан обдон фойдаланиб қолишга уринмоқдалар. Ҳалол яхши ишлашни биладиган кишилар сунъий қийинчиликлардан, субутсизликдан, ўқувсизликдан, хўжасизликдан ҳоли бўлишни истайдилар. Буларнинг ҳаммаси эса марказнинг зўравонлиги билан боғланмоқда. Литва коммунистларининг аксарият кўпчилиги КПСС ҳаракат дастурига қайтадими ёки уларга бошқа республикадагилар ҳам эргашадиларми? Бу реал тадбирлар ва ҳаракатларга, жумладан қандай ҳаракат дастури ишлаб чиқилишига ҳам боғлиқ бўлади.

Ҳаракат дастури лойиҳасида агросаноат комплексини ривожлантириш масалаларидаги партия сиёсатининг айрим жиҳатлари ёритилган, деди сўнгра нотиқ. Хўжалик юритишнинг барча шаклларини ривожлантиришга, қишлоқдаги ижтимоий масалаларни ҳал этишга, экономика аграр секторининг устунликларини сақлашга, маҳсулотларни қайта ишлаш ва сақлаш моддий техника базасини мустаҳкамлашга содиқлик тасдиқланади. Буларнинг ҳаммаси жуда муҳимдир ва биринчи бор қайтарилаётгани йўқ. Қорни оч одам ҳар қандай ҳаракат дастурида ҳам мувозанатни сақлаб қолиши қийин. Энди ниҳоят, эълон қилинган сиёсатни моддийлаштириш имкониятини топиш керак. Одамлар баъзан ўзларини юксак қарорларга ишонишга мажбур эта олмаяптилар, чунки кўпинча бу қарорлар бажарилмаяпти. Шу фикрни тасдиқловчи мисоллар тилга олинди.

Яна бир мавзу хусусида гап очилди. Ҳозир, СССР Министрлар Советининг озиқ-овқат ва харид давлат комиссияси тузилганидан кейин ярим йил ўтгач, катта-кичик кабинетлардан мазкур комиссия ишига шошма-шошарлик билан берилган баҳоларни эшитишга тўғри келяпти. Комиссияни «бўғишга» ҳали эрта, — дейди шу комиссия раиси. Бу совет давридаги мамлакат қишлоқ хўжалигини бошқаришнинг йигирма нечанчи формасидир. Бу комиссия, холис айтганда, ўз афзалликларини ҳам, камчиликларини ҳам кўрсатишга қодир эмас. Комиссияга нимани қўшиш керак-у нима олиш кераклигини тушуниб олиш учун вақт керак. Республикаларнинг мустақиллиги шароитида у жойлардаги ташаббуснинг ривожланишига халал бермаслигининг ўзи дуруст-ку ахир.

Пировардида нотиқ халқ анча самаралироқ ишлашни истайди ва шундай ишлай олади, деб таъкидлади. У ўзи учун яхшироқ турмуш даражасини таъминлашга қодир. Одамлар ҳатто барбод бўлган бозорнинг кўпгина қийинчиликларини бошларидан кечиришга ҳам тайёрдирлар. Улар бозорни барқарорлаштиришнинг оғир кечаётган чораларидан нечоғли тез ўтишса, кейинчалик маҳрумликлар анча кам бўлишини тушуниб турибдилар. Аммо улар одамнинг қадр-қимматини ерга урадиган навбат кутишларда ҳамиша тураверишни, дўконларга паспорт ёки бўлак ҳужжат билан боришни, тақсимлаш механизмларининг ижтимоий адолатсизлигини кўраверишни, турмушда интизом ва тартибни қарор топтиришга уринишларнинг заифлигини кўришни истамайдилар.

Камадаги кўп юк ортиладиган автомобиллар ишлаб чиқариш бирлашмаси партия комитетининг секретари **В. А. Вилекжанин**нинг таъкидлашича, амалдаги Уставга биноан, бошланғич партия ташкилотлари партиянинг асоси бўлсада, уларга ҳозир ҳам фақат ижрочилар, деб қаралмоқда. Бу структура қандай ишламоқда? Марказий Комитет — область комитети — шаҳар комитети — хўжалик раҳбари. Гарчи корхоналардаги партия ходимларининг маоши партия кассасидан тўланаётган бўлса ҳам, шаҳар партия комитети ёки район партия комитети секретарининг маошига нисбатан фоиз ҳисобида эмас, балки хўжалик раҳбарининг маошига нисбатан фоиз ҳисобида белгиланмоқда.

Хўш, ҳозир бошланғич партия ташкилоти КПСС Марказий Комитети даражасида қабул қилинаётган қарорларга қандай таъсир этиши мумкин? Лойиҳа муҳокама қилинади, таклифлар жўнатилади — вассалом. Марказий Комитетда бошланғич ташкилотнинг вакили йўқ. КПСС Марказий Комитетининг аъзолари конкрет партия ташкилотларига бириктириб қўйилмаган. Партия раҳбарлари ички партиявий иш масалалари юзасидан қайта қуришнинг беш йили мобайнида йирик партқомларнинг, район ва шаҳар комитетларининг секретарлари билан учрашганлари йўқ.

1990 йилнинг 1 январига қадар КамАЗ партия ташкилоти сафларида 11.725 партия аъзоси ва партия аъзолигига номзод бор эди. 1989 йилда 268 коммунист партиядан чиқарилди.

Аризаларга кўра, партиядан чиқарилган кишилар орасида катта партиявий стажга эга бўлган билимдон одамлар бор, улар партияга астойдил садоқатли кишилар эди. Нега энди улар партия билетларини топширишди? Қайта қуришнинг боришидан қониқмаётганликлари биринчи сабабдир. Иккинчи сабаб эса 1963 йилдан КПСС аъзоси бўлган одамнинг КПСС Марказий Комитетига аризасида ифодаланган: «Ўз қароримга кўра ва КПСС Программасининг айрим масалаларига, ўтмишда ва ҳозирги вақтда КПСС фаолиятининг практикасига қўшилмаганим сабабли 1989 йилнинг ноябрь ойидан бошлаб мени КПСС сафидан чиққан, деб ҳисоблашингизни сўрайман. Оддий коммунист учун ҳозирги ички партиявий «демократия» шароитида муаммоларни ҳал этишга таъсир кўрсатиш имконияти йўқлигини ҳисобга олиб, бундан буён КПСС сафларида бўлишни мақсадга мувофиқ эмас, деб ҳисоблайман».

Нотиқнинг фикрича, ҳозир партия оғир тангликни бошидан кечирмоқда, тангликдан чиқиш учун КПСС раҳбар органларинингина эмас, балки барча коммунистларнинг ҳам қатъий ҳаракатлари зарур. 1989 йилда КамАЗнинг партия ташкилотларида жамиятда партиянинг роли ва ўрни, партия ички демократиясининг ривожланиши тўғрисида мунозара бошланди. Мунозарадан мақсад — КамАЗ коммунистларининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастурини ва КПСС Устави лойиҳасини ишлаб чиқишдан иборат.

Ҳозир шу ҳужжатларнинг лойиҳалари ишлаб чиқилган ва бошланғич ташкилотларда КПСС Марказий Комитети ҳаракат дастури лойиҳаси билан биргаликда муҳокама қилинади.

КамАЗ партия ташкилоти жамият тараққиётининг энг яқин истиқболи — демократик социализм, деб ҳисоблайди. КамАЗ коммунистлари дастури лойиҳаси принципиал масалалари жиҳатидан КПСС Марказий Комитети дастури лойиҳаси билан ҳамоҳангдир.

КамАЗ коммунистлари партия Марказий Комитетига мурожаатнома йўлладилар, мурожаатномада фақат янгиланган партиягина мамлакатни тангликдан олиб чиқишга қодир бўлади, дейилади. Марказий Комитет Пленумига 1990 йилнинг апрелида XX Бутуниттифоқ партия конференциясини ўтказиш, унда партия ҳаракат дастури ва Устави лойиҳалари муҳокамаси қандай бораётганлигини кўриб чиқиш ҳақида қарор қабул қилиш таклиф этилди. XXVIII съезддан сўнг партия билетларини алмаштириш, ҳисобот-сайлов кампаниясини эса янгиланган ғоявий-ташкилий негизда ўтказиш керак.

Ҳаракат дастурининг муҳокама қилинаётган лойиҳасидан ташқари оддий коммунистларни жуда ҳаяжонга солаётган масалалар ҳам бор. Биринчиси — партия аъзолик бадаллари тўғрисидаги масала. Бирлашма коммунистлари аъзолик бадалининг энг кўп миқдорини иш ҳақининг 3 фоизи эмас, балки 1 фоизи миқдорида белгилаб қўйишни ёки қайд этилган миқдорда, масалан, ишлайдиган коммунистлар учун 5 сўмдан 10 сўмгача, ишламайдиган коммунистлар, студентлар ва пенсионерлар учун 1 сўм қилиб белгилаб қўйишни таклиф этмоқдалар.

Партия ветеранлари тўғрисидаги масала. Бу маънавий-ахлоқий масаладир. Корхоналарда КПСС Марказий Комитетининг санаторийлари ва дам олиш уйларига йўлланмалар бор. Агар шундай имконият бор экан, чамаси бу тўғридир. Аммо нима учун бошқа қадам қўйилмади! Ветеран коммунист ана шундай дам олиш уйида йилига бир неча ой текин дам олишга арзимайдими? Дам олиш уйларининг бир қанчасини доимий фойдаланиш учун партия ветеранларига топшириш ёки уларни интернат уйларига айлантириш яхшироқ бўлмайдими? Бундай қилинса ҳам тўғри бўлур эди, ҳам инсонпарварлик бўларди. Нотиқнинг фикрича, турли овозаларга чек қўйиш учун партия бюджети тўғрисида ва дам олиш уйлари ва санаторийлар сони тўғрисида ҳамма гапни айтадиган пайт аллақачон келган.

Унинг гапларига қараганда, ҳозир амалда партияда бир неча партия бор. Ғоявий негиз ювилиб кетди. Ҳозир ҳаракат дастури лойиҳаси ишлаб чиқилди. Дастурнинг принципиал қоидаларига қўшилмайдиган кишилардан нақадар оғир бўлмасин, партия съездида дастур қабул қилингандан кейин қатъиян ажралиш керак.

Пировардида нотиқ Марказий Комитет Пленуми «Партиядаги ҳозирги вазият тўғрисида» алоҳида қарор қабул қилишини таклиф этди. Мамлакатда яқинда юз берган сиёсий воқеаларга баҳо бермаслик мумкин эмас.

Биз жамиятимиз тараққиётида ҳақиқатан ҳам ҳал қилувчи пайтга келганлигимизга, қайта қуриш эса фожиали синовлар даврига кирганлигига ҳеч кимда шубҳа йўқ деб ўйлайман, деди КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари **В. А. Медведев**. Пулнинг қадрсизланиши ва тақчиллик қуритиб юборган истеъмол бозори ҳам; қонли ўч олишга айланиб кетаётган миллатлараро можаролар ҳам; гоҳ у ерда, гоҳ бу ерда юз бераётган иш ташлашлар; сиёсий кескинлик ҳам, одамлар онгидаги ғоявий чалкашликлар ҳам ҳаммаси содир бўлмоқда. Сўнгги вақтда ҳамма кулфатларни қайта қуришга тўнкаш ва ўтмишни оқлаш тенденцияси кучайди. Халқ қайта қуриш тарафдоридир, деган гаплар нотўғри, дейишмоқда. Нотиқ бундай фикрлар бизни орқага суриб юборишга уринишни билдиришини таъкидлаб, ана шундай ёндашувларга мутлақо қўшилмаслигини айтди.

Бузғунлик ва турғунлик юз берган ўнлаб йиллар давомида портлатувчи материаллар шу қадар тўпланиб қолдики, бу ҳол яна давом этадиган бўлса, у мислсиз куч билан ларзага солиши мумкин эди. Ҳозир биз буни Шарқий Европа мамлакатлари мисолида яққолроқ кўриб турибмиз. Марказий Комитет секретарининг чуқур эътиқодига қараганда қайта қуриш кўпгина муаммолар қатламини очиб ташлашга, янги демократик механизмлар ва тузилмаларни барпо этишни бошлашга имконият яратди, воқеалар ривожининг энг оғир вариантининг олдини олишга, фалокатдан қутилишга имкон берди. Етилган портлашни бошқариладиган реакция режимига ўтказиш имконияти пайдо бўлди, бу имкониятдан қандай фойдаланилаётгани эса бугунги қарорларимиз ва ҳаракатларимизга боғлиқ.

Нотиқнинг фикрича, тақдим этилган ҳаракат дастури лойиҳасида юз берган аҳволдан чиқиш йўли кўрсатилган. Олға томон тағин ҳам қатъийроқ ҳаракат қилиш йўли билан жамиятни мувозанат бузилган ҳолатдан тезроқ олиб чиқиш керак. XXVIII съездга тайёргарлик муносабати билан ҳам, съезднинг ўзида ҳам демократик социализмнинг таъсирчан ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий механизмларини барпо этиш йўлидан олға томон қатъий қадам қўйилиши лозим. Иқтисодиётни, сиёсатни, мафкурани бошқаришда чинакам туб ўзгаришларни таклиф этиш зарур.

Ҳозир бу партиянинг етакчи сиёсий куч сифатида омон қолиш масаласидир. Ёки биз ўзгартишларнинг бошқариладиган тез жараёнига бошчилик қила оламиз ёки у назорат қилиб бўлмайдиган оқимга айланади, пуч сафсатабозлар таъсирига, ҳатто очиқдан-очиқ ур-йиқит тарафдорлари таъсирига тушиб қолади. Бу оқим фақат партияни эмас, ҳали мустаҳкамланмаган демократиямизни, мамлакатимизда инсонпарвар социализм қуриш умидларини ҳам ювиб кетиши мумкин.

КПСС Марказий Комитети секретарининг гапларига қараганда ислоҳотларнинг теранлигини ва шу билан бирга изчиллигини, назорат қилинишини таъминлаш учун жуда катта обрўга эга бўлган ва шу билан бирга демократик ҳамда халқ олдида масъулиятли ҳокимият бўлиши керак. Шу муносабат билан у дастур лойиҳасидаги давлат ваколатларини кенгайтириш, бошқарувнинг президентлик шаклини жорий этиш тўғрисидаги қоидаларни принцип жиҳатдан жуда муҳим деб ҳисоблайди. Партия етакчиси мамлакатда самарали олий давлат ҳокимиятига бошчилик қилиши лозим.

Партиянинг ўзини ҳам янгилаш юзасидан қатъий ҳаракат қилиш лозим, албатта. Партия Конституцияда белгилаб қўйилган нормага мувофиқ эмас, балки ўзи ишлаб чиқадиган ва халққа тақдим этадиган сиёсати учун халқдан оладиган мандатга мувофиқ идора этувчи партия бўлиши керак. Ўзининг амалий фаолияти учун халқдан оладиган мандатга мувофиқ идора этувчи партия бўлиши керак, албатта, СССР Конституциясининг олтинчи моддасини сўзсиз қайта кўриб чиқиш лозим, бунинг устига ана шу модданинг мазмуни ҳозироқ партияга, унинг жамиятдаги ўрнига янгича қараш баён этиб берилган ҳаракат дастури лойиҳасига зид келиб қолди.

Нотиқ партияда фикрлар эркинлигини таъминлашга, агар партиянинг ғоявий-сиёсий негизига дахлли бўлмаса, бошқача фикрларга ҳурмат билан муносабатда бўлишга тўхталиб ўтди. Янги ғояларнинг ҳаммаси ҳам тўғри бўлмаслиги тушунарлидир. Аммо шу ўринда жонли мунозара, далилларни қиёслаш, реал практикага солиштириш айниқса муҳим, ана шу жараёндагина ҳақиқат вужудга келиши мумкин.

Нотиқ сайлов масалалари, жумладан, бўлажак съездга депутат сайлаш масалалари юзасидан ўз фикрини айтди. Ҳақиқатан ҳам энг обрўли, малакали одамларга, қайта қуришнинг чин тарафдорларига йўл очиб бериш, сайловни ўйинга айлантирмаслик муҳимдир.

Нотиқ партиянинг бутун мафкуравий иши янада чуқур қайта қуришга муҳтож деган кишиларнинг фикрига қўшилишини айтди. Қайта қуриш йилларида ахборот соҳасида рўй-ростлик, демократиялаш ва ошкоралик маъносида юз берган ўзгаришларнинг негизи ана шу жараён нақадар зиддиятли бўлишига қарамай, умуман ижобий маънога эга. Бу ҳақиқатан ҳам қайта қуришнинг асосий натижалари ва омилларидан биридир.

Шу билан бир вақтда нотиқ мафкуравий ишда жиддий муаммолар жуда кўплигини таъкидлади. Ана шу соҳага раҳбарлик қилишнинг қаттиқ тазйиқ ва ёппасига назорат қилишга асосланган эски системаси барбод бўлди, янгиси эса ҳали барпо этилгани йўқ. Бу мураккаб ва қийин жараёндир. Ҳамма ҳам ошкоралик синовидан ўта олмади, деб ҳисоблайди КПСС Марказий Комитетининг секретари. Айрим редакцияларнинг кўпчиликка мақбул бўлишга уриниши кўпинча сиёсий танқидчиликка айланиб кетмоқда, ҳатто танқид қилишга ҳам арзимайдиган гапларни тарқатиб, ғаламислик қилишга айланмоқда. Бизнинг асосий қадриятларимиз — Ленин, Октябрь ва танлаб олган социалистик йўлимизни танқид қилиш кучайиб бормоқда. Жуда кўп оммавий ахборот воситалари, нашрлар ўзларини қайта қуриш руҳининг мутлақ мужассами деб ҳисобламоқда, аслида эса ўзининг қайта қуришга берган бир томонлама субъектив талқинини тиқиштирмоқдаки, ўз фикрини қатъий деб билиш, бошқача фикрларга тоқат қила олмаслик, мулоҳазаларининг қатъийлиги уларга хосдир.

Шунга қарамай, мамлакат бошига тушган кулфатлар учун, шунингдек партия ташкилотларининг обрўси тушиб кетганлиги учун асосий масъулиятни оммавий ахборот воситалари зиммасига юклаш мутлақо асоссиз бўлур эди. Оммавий ахборот воситалари бўш фазода иш олиб бораётгани йўқ, у жамиятнинг бир қисмидир, улар жамиятда юз бераётган жараёнларни ҳар ҳолда акс эттирадилар. Мафкуравий метинлик, сохта якдиллик ва осойишталик даврлари ўтмишда қолиб кетди.

Бу соҳада қандай иш тутиш керак? Баъзи бировлар синовдан ўтган эски куч ишлатиш усулларига, бақириш усулларига қайтишни хоҳлайдилар. Лекин маънавий соҳага авторитар назорат ўрнатиш, қаттиқ тазйиқ ва зўравонлик мутлақо мумкин эмас. Ҳозир ўзгача давр, бинобарин ғоявий жараёнларни эски ўзанга солишга уриниш нотўғри бўлур эди. Фақат битта йўл бор — у ҳам бўлса мафкура соҳасида, оммавий ахборот воситаларида юз берадиган муносабатларни тартибга солиб туришнинг ҳуқуқий негизига ўтиш йўлидир. Янги шароитда матбуотга ғоявий таъсир ўтказишнинг, ижтимоий фикрга таяниб мулоқот олиб бориш ва ишонтиришнинг роли ортаверади. Бу ишда партия матбуоти бизнинг таянчимиздир.

Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **С. Г. Арутюнян**га сўз берилади. Бугунги кундаги аччиқ ҳақиқат шундан иборатки, деди у, қайта қуришни бошлаган партияни тобора тез-тез консерватив куч деб кўрсатмоқдалар. Бунинг устига «қайта қуриш» тушунчасининг ўзи партиядан аста-секин узоқлаша бошлади. Мамлакатдаги вазиятни ортиқча фожиали қилиб кўрсатмаслик тўғри бўлса, уни хаспўшламаслик зарурлиги ҳам шунчалик тўғридир. Регионимиздаги вазият ҳозирги пайтда шунчаки фожиали бўлиб қолмай, балки қалтис ҳолатга ўтди. Афтидан, бугунги қайта қуриш жараёнларининг зиддиятлари регионимизда айниқса яққол намоён бўлди. Одамларнинг социал соҳадаги кескинлашган орзу-умидлари жамиятни демократик бошқариш воситалари яхши йўлга қўйилмаганлигига дуч келди. Тоғли Қорабоғ автоном области арман аҳолисининг қайта қуриш туфайли юзага келган хоҳиш-иродасини Арманистон ССРнинг қўшни республика территориясига тажовуз қилиш деб тушунилди. Аммо Тоғли Қорабоғ автоном области масаласи территория баҳси эмас. Бу масалани Арманистон эмас, балки Тоғли Қорабоғ аҳолисининг ўзи ўртага қўйди ва уни халқнинг ўзи ҳал этиши керак. Сумгаитда арманларга ялпи ҳужум қилинганлиги автономия билан иттифоқдош республика ўзаро муносабатлари тўғрисидаги масалани миллатлараро можарога айлантириб юборди. Арманистонни иқтисодий жиҳатдан қамал қилиш эса миллатлараро можарони республикалараро можарога айлантирди.

Сумгаитда рўй берган фожиали воқеанинг таъсиридан тинчлик даврида қочоқлар бўлиши сингари мисли кўрилмаган ҳолат ҳаётимизга кириб келди. Баъзи оммавий ахборот воситалари сингари Арманистон ва Озарбайжондаги воқеаларни бир хил деб кўрсатиш жамоатчилик фикрини чалғитиш демакдир. Икки қўшни республикада содир бўлаётган жараёнлар қанчалик ўзаро боғлиқ бўлишига қарамай, улар бир-биридан анча фарқ қилишини сезмаслик мумкин эмас. Боку, Нахчиван, Ленкоран ва бошқа жойларда содир бўлган воқеаларни қўшнилар ўртасида рўй берадиган ҳеч қандай можаролар билан изоҳлаш ва оқлаш мумкин эмас.

Республика партия ташкилоти, деб давом этди унинг раҳбари, ҳиссиётлар ҳаддан ошишига йўл қўймаслик, вазиятни назоратдан четда қолдирмаслик учун зўр куч-ғайрат сарфлашига тўғри келмоқда. Қамал туфайли республика кўп ойлардан буён қуршов ҳолатидадир.

Халқ аламзада ҳолатда бўлган пайтда ҳамма нарсани назорат қилиб туришнинг иложи бўлмаяпти. Чунончи, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари қурол-яроғларни қўлга тушириш ҳолларининг олдини ололмадилар.

Биз ҳуқуққа зид бундай ҳаракатларни ҳеч қачон оқламаймиз. Аммо бутун ҳақиқатни билиш зарур. Бу борада халқнинг бошдан кечирган аччиқ тарихий тажрибаси ва бугунги кун воқелиги тақозо этган ўзини ўзи ҳимоя қилишга бўлган табиий ҳолат ўз ифодасини топди. Бироқ одамлар армия ҳимоясини сезгач, ҳарбийларнинг ҳаракатини фаол қўллаб-қувватлай бошладилар, қўлга олинган қурол-яроғни ихтиёрий равишда топширмоқдалар.

Биз экстремистларни Озарбайжон халқидан фарқлаймиз ва республикалар ўртасида мулоқот йўлга қўйилиши, тангликдан ўзаро мақбул тарзда чиқиш йўлларини излаш тарафдоримиз. Лекин миллатлараро иноқлик йўли қийин ва олис йўлдир. Аммо биз ана шу йўлнинг ўзимизга тегишли қисмини босиб ўтишга тайёрмиз. Вужудга келган вазиятда муҳолифлик кучайиб кетмаслигининг олдини олишнинг реал йўли — Тоғли Қорабоғни вақтинча марказ қарамоғига ўтказишдир. Региондаги вазият билан боғлиқ бутун муаммолар мажмуи, жумладан автоном область тўғрисидаги масала СССР Олий Советининг бўлажак сессиясида махсус кўриб чиқилиши керак, деб ўйлайман.

Нотиқ КПСС XXVIII съездини ўтказиш муддатини яқинлаштириш зарурлиги тўғрисидаги фикрни қўллаб қувватлади. Партия ва мамлакатда вужудга келган вазият шуни тақозо этади, деди у.

Республика Компартиялари ўзларининг программавий ҳужжатларини ишлаб чиқиш имкониятига, бутун партия турмушидаги энг муҳим масалаларни ҳал этишда бевосита қатнашиш ҳуқуқига эга бўлишлари керак, деган қоида принципиал жиҳатдан тўғридир.

Ҳаракат дастури лойиҳасида, деди пировардида нотиқ, миллатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи тўғрисидаги ленинча принципга партиянинг содиқлиги тасдиқланганлиги муҳимдир. Кейинги йиллар сабоғи мазкур қоида изчиллик билан амалга оширилганидагина миллатлараро муносабатлардаги мураккаб муаммоларни ҳал этиш имконини беришига ишонтиради.

Ҳаракат дастури лойиҳасида КПСС ҳукмрон партия сифатида ўз мавқеини сақлаб қолиш учун, барча даражалардаги ҳокимият органларини тузишга халқ ваколатини олиш учун кураш олиб бориши таъкидланади. Бу билан жамиятда ҳозирнинг ўзидаёқ КПССнинг жамиятдаги ўз раҳбарлик мавқеини сақлаб қолишга қодир сиёсий структуралар таркиб топганлиги эътироф этилади. Бу ҳақда ошкора айтиш, мамлакатда кўп партиялилик система шакллана бошлаганлиги ҳолатини қайд этиш умумий мақсадга эришиш йўлида ана шу ташкилотлардан энг илғорлари билан бир блокка кириш имкониятини кўзда тутиш лозим. Агар партиянинг ўзи СССР Конституциясининг 6-моддасини қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги ташаббус билан чиқса, тўғри бўлур эди. Рўй-рост айтсак, ана шу модданинг ҳозирги тарзда сақланиб қолиши КПССнинг обрўйига путур етказади.

Бизга жамиятни тангликдан олиб чиқишга ва уни муттасил ривожланишини таъминлашга қодир бўлган кучли демократик ҳокимият даркор. Жаҳон тажрибаси ижтимоий бошқарувнинг демократик структуралари президент бошқаруви шакли билан мақбул тарзда узвий қўшиб олиб борилганда самарали бўлишидан далолат беради. Мамлакатга кенг кўламдаги ваколатларга эга бўлган президент зарур деб, ўйлайман.

КПСС Курск область комитетининг биринчи секретари **А. И. Селезнев**нинг фикрича, ҳаракат дастури лойиҳаси партиянинг анча ўзгаришига ва ишчилар синфининг сиёсий йўлбошчисидек ўз бурчига мувофиқ бўлишига имкон берадиган кўпгина янги, демократик жиҳатларни ўз ичига олган. Айни пайтда лойиҳада ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқининг негизлари ва шакллари хусусида ғайриқонуний тарзда индамай келинган. Бир қанча декларациялар уларни рўёбга чиқариш усулларига мос келмайди.

Нутқда илмий асосланган ва амалда синалган кадрлар сиёсати зарурлигига алоҳида эътибор берилди. Нотиқнинг фикрича, ҳаракат дастури лойиҳасида бу нарса тилга олинмаган. Муаммоларни яхлит қамраб олиш учун бошқарув системаси барча органлари ва вазифаларини ҳам, кадрлар тайёрлаш ва уларни танлашни ҳам, уларни юқори лавозимларга кўтариш ва жой-жойига қўйишни ҳам улар меҳнатини илмий ташкил этишнинг шакл ва методларига мувофиқ тарзда боғлаб олиб бориш зарур. Турмуш сиёсий контролнинг норма ва воситаларини ҳамда кадрларимиз манфаатларини ҳимоя қилишнинг социал механизмларини шошилинч тарзда ишлаб чиқишни сўзсиз тақозо этмоқда.

Нотиқ мутахассислар тайёрлаш тўғрисида гапириб, олий мактабни қайта қуриш чоғида икки муаммога: таълимни компьютерлаштириш ва инсонпарвар қилишга куч-ғайратлар қаратилганлигини эслатиб ўтди. Аммо компьютерлар ҳозирча жуда кам, ўқув планлари эса аслида ҳамон аввалгидек ҳолатдадир. Олий ўқув юртларида замонавий ишлаб чиқаришнинг илмий ташкил этилишини илгаригидек ўрганиб бўлмайди.

(Давоми тўртинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИДА МУЗОКАРАЛАР

(Давоми. Боши 3-бетда).

Олий ўқув юртларини битириб чиққан кишилар хўжалик ҳисобининг нозик томонларини фарқлаш у ёқда турсин, балки социал психология, инженерлик социологиясининг энг оддий жиҳатларини ҳам умуман билмайдилар.

Ҳозирги замон цивилизацияси ҳамма жойда ишлаб чиқаришни ахборот билан таъминлашда инсон омилини жадал ривожлантиришга асосланмоқда. Демак, биз ишлаб чиқаришда ақлий меҳнат билан банд бўлган кишиларнинг сифати жиҳатидангина эмас, балки миқдори жиҳатидан ҳам анча орқада қоляпмиз. Аммо энг муҳими бунда эмас, балки жамиятни йўналтиришга сиёсий ёндашувнинг тўғри эмаслигидадир. Биз кўпинча билмаслик ёки янглишиш туфайли ақлий меҳнат кишиларини, бошқарув ходимларини «жамият тайёрхўрлари» демоқдамиз. Халқ хўжалиги кадрлари билан боғлиқ ишлар бизда ана шундай аҳволдадир. Партиянинг ўзидаги кадрлар билан боғлиқ ишлар ҳам бундан яхши эмас. Кадрлар ўз-ўзидан шаклланиб, субъектив тарзда танланади, одатда юзаки ўқитилади. Уларни социал ҳимоя қилиш механизмлари йўқ. Ўқитишнинг таркиб топган системаси аллақачоноқ партия турмушининг ҳозирги талабларига ва замонавий сиёсий арбоб олдига қўйиладиган малака даражасига жавоб бермайди. Партия ходимларига энг аввало юксак касб маҳорати, янгича иқтисодий ва сиёсий фикрлаш етишмайди.

Партия иши ўз-ўзидан ғоят мураккаб ва демак, юксак малакани талаб қилувчи бошқарув меҳнатидир. Бу борада юзакичилик бошқарув фаолиятининг бошқа соҳаларига қараганда қайта қуриш мақсадлари учун эҳтимол, ҳатто янада ҳалокатли ҳамдир.

Курск область комитетининг биринчи секретари сўнгра кадрлар билан ишлашга ленинча ёндашувларни тиклаш учун КПСС Марказий Комитетининг 1987 йилги январь Пленуми муҳим роль ўйнаганлигини таъкидлаб, айни пайтда амалий тажриба бир қанча янги социал механизмлар пухта ўйланмаганлигини кўрсатганлигига эътиборни қаратди. Масалан, кўпгина коллективларда раҳбарларни сайлаш чоғида кўпинча давлат манфаатлари тўғрисидаги ғамхўрлик эмас, балки гуруҳларнинг худбинлик мулоҳазалари ғолиб чиқмоқда. Нотиқ стихияли тарздаги муқобил сайловга салбий муносабат билдирди. Унинг айтишича, бундай сайлов қайта қуришни обрўсизлантиради. Ишчилар орасида замонавий корхонада якка раҳбарлик принципида муқобиллик бўлмаслиги зарурлиги тўғрисидаги фикрлар тобора дадил айтилмоқда. Шу муносабат билан нутқда сайлаш учун коллективга давлат корхоналарининг биринчи раҳбарларини совет органлари таклиф этиши лозим эканлиги тўғрисидаги таклиф қўллаб-қувватланди. Партия эса кадрлар тайёрлашнинг бутун системасини сиёсий жиҳатдан мунтазам қўллаб-қувватлаши керак. Кадрлар сиёсати стратегиясини ишлаб чиқиш учун марказ зарур ва бу борада қимматли тажриба ҳамда жойлардан бўладиган ташаббус узвий боғланиши, умумий ва хусусий муаммолар назарда тутилиши, тўла демократик механизм ишлаб чиқилиши даркор.

6 февраль куни кечки мажлисда доклад юзасидан музокаралар давом эттирилди.

Пленумда 6 февраль куни тушдан кейин КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастури лойиҳасини ва шу масала юзасидан М. С. Горбачев докладини муҳокама қилиш давом эттирилди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари **Н. Н. Слюньков** ҳаракат дастури лойиҳасида ҳозирги замон ижтимоий-иқтисодий сиёсатига ёндашувлар ва шу сиёсат программаси белгилаб берилганини таъкидлади ва Б. Е. Патоннинг таклифига қўшилди: ҳаракат дастури фан-техника тараққиёти стратегик вазифаларини ҳал этишда давлатнинг бевосита таъсир ўтказиши сиёсати билан тўлдирилиши керак. Нотиқнинг фикрича, бунинг иложини иқтисодий ислоҳотнинг бир-бири билан боғлиқ бўлган икки йўналишидан изламоқ керак. Биринчидан, монополизмга барҳам бериб, етарли равишда қаттиқ бозор рақобатини йўлга қўйиш керак. Иккинчидан, нарх-наво, солиқлар, кредит бадаллари давлат йўли билан тартибга солиниши лозим.

КПСС Марказий Комитетининг 1989 йил декабрь Пленумида ҳукуматнинг программаси хусусида айтган ўз танқидий фикр ва таклифларимни такрорламоқчи эмасман, деди сўнгра Марказий Комитет секретари. Бу фикр ва таклифлар ўз кучида қолади. Хўш, бизнинг истеъмол бозоримизда нималар рўй бермоқда? Давлат йўли билан етарли равишда тартибга солмаслик натижасида 4 йил мобайнида аҳолининг банклар счётларидаги омонатлари ва қўлдаги нақд пули бир ярим баравар кўпайди. Пулнинг мана шундай оқими истеъмол бозорини издан чиқарди. Пештахталарда мол қолмаслигига олиб келди, муайян ижтимоий кескинликни вужудга келтирди. Молларнинг 1200 тур группасидан 1150 таси камчил моллар жумласига ўтди. Ҳукумат кўраётган чора-тадбирлар етарли бўлмади, уларнинг самараси оз бўлди ва бу чора-тадбирлар ўз вақтида кўрилмади.

Фойданинг кўпайишига қараб иқтисодий нормативларни тузиш механизми ишлаб чиқариш самарадорлигини оширмай ва маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтирмай туриб, кўп даромадлар ва фондларни вужудга келтириш имконини берди. Нархларни ислоҳ қилиш белгиланган муддатларда амалга оширилмади. Солиқ системаси ҳам ишга солинмади. Маълумки, бу чора-тадбирларни амалга ошириш ҳукумат программасида 1991 йилга кўчирилди.

Нотиқнинг фикрича, 1986 йилда қурилишда жорий этилган, янги механизм, деб аталган тартиб-қоида иқтисодиётга ва истеъмол бозорига катта зиён етказди. Бу — хонавайрон қиладиган, чиқимли механизмдир. Унинг амал қилиши натижасида қурилишдаги чала объектлар, тўрт йил мобайнида давлат капитал маблағлари бўйичагина 60 миллиард сўмлик миқдорида кўпайди. Мамлакат миллий даромади кўпайган қисмининг ҳаммаси мана шунга банд бўлиб қолди. Мана шу иш учун тахминан 20 миллиард сўм иш ҳақи тўланди. Кўпдан-кўп моддий воситалар ҳаракатсиз ётиб қолди. Бу масалани узил-кесил ҳал этиш пайсалга солинмоқда.

Вақтни бой бериш ярамайди: таҳлиллар, ҳисоб-китобларга қараганда, магазинларнинг пештахталарида моллар пайдо бўла бошлаши учун шу йилнинг ўзидаёқ аҳволни жиддий равишда ўнглаб олиш мумкинлигини айтса бўлади. Истеъмол бозори муаммоларини ҳал этишнинг учта асосий йўли бор. Бу йўллар ҳукуматдан қатъият билан тез фавқулодда чоралар кўришни талаб қилади.

Биринчиси. Товар оборотига амалда 40 миллиард сўм қўшиш керак. Бу осон бўлмаса ҳам, ҳар ҳолда қилса бўладиган иш. Ҳозир эса халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришнинг пландаги ҳажми ҳали ҳам моддий ресурслар билан мустаҳкамланган эмас. Бозордан ташқари эҳтиёжларга ва экспортга юборилаётган маҳсулотларни қайта тақсимлаш имкониятларини яна бир бор кўриб чиқиб, ички бозорга маҳсулот етказиб беришни тахминан 5-6 миллиард сўмлик зарур моллар миқдорида кўпайтириш лозим бўлур эди. Бинокорлик материалларига аҳолининг эҳтиёжини қондириш учун берилган талабномага яраша қурилиш материалларини кечиктирмай савдога чиқариш лозим.

Даромадларни иш натижалари билан қатъий равишда боғлаш — бошқа бир йўналишдир. Бу — янги масала эмас. Афсуски, январь ойида салбий тенденция давом этмоқда, меҳнат ҳақи тўлаш фонди салкам 10 фоиз кўпайди.

Иш ҳақи фондининг ўсишига солинадиган солиқ ўз вазифасини бажара олмаяпти. Фавқулодда чора тариқасида меҳнат ҳақи фондини ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши доирасида тартибга солишни жорий қилиш зарур.

Нотиқ пулнинг нақд пулсиз шаклидан нақд пулли шаклига кўплаб ўтиб кетиши йўлларини дарҳол тўсиб қўйишни, молия идораларининг назоратини кучайтиришни, солиқ инспекциясини ишга солишни, нарх белгиланишида тартиб ўрнатишни ҳам таклиф қилди.

Учинчи йўналиш аҳолининг қўлида кўплаб тўпланиб қолган пулни бирон соҳага жалб этишдан иборат. Ҳозир қондирилмаган талаб 165 миллиард сўмликдан ошиб кетди. Бу маблағни жалб этиш имкони топилмаса, биз бозорда тартиб ўрната олмаймиз. Маблағларнинг анчагина қисмини банд қилиб қўйиш юзасидан аниқ-равшан чора-тадбирларни тез амалга ошириш, сертификат-облигацияларни сотиш, коммерция, комиссион савдони зудлик билан авж олдириш зарур.

Мамлакатда давлат суғуртаси иши ҳаддан ташқари ташлаб қўйилган. Суғурта имкониятларининг қамрови 26-40 фоизни ташкил этади. Суғурта системасида ва унинг механизмини қайта қуриш қўшимча равишда 4-5 миллиард сўмни ишлатиш имконини беради.

Тегишли ишлар қилинган тақдирда чора-тадбирларнинг бутун мажмуини яқин икки ойда амалга оширса бўлади. Шу тариқа истеъмол бозоридаги аҳволни бу йилнинг ўзидаёқ жиддий равишда тузатиш мумкин.

Нотиқ давлат бошлиғининг ҳуқуқларини кучайтириш, унинг ваколотларини кенгайтириш тўғрисидаги таклифни ва партия XXVIII съездини ўтказиш муддатини яқинлаштириш таклифини қўллаб-қувватлади.

КПСС Марказий Комитетининг бу Пленуми партиямиз учун жуда мураккаб ва масъулиятли даврда ўтмоқда, деди Ўзбекистон Компартияси Қорақалпоғистон область комитетининг биринчи секретари **С. Д. Ниетуллаев**. Кўпгина ижтимоий-иқтисодий, миллатлараро муаммоларнинг ҳал этилмаганлиги, аслида, мамлакатнинг ижтимоий-сиёсий турмушида танглик вазиятига олиб келди. Айрим районлардаги миллий адоватнинг кучайиши, шафқатсизларча зўравонлик ва ваҳшийлик фактлари, совет қонунларининг оёқости қилиниши, давлат чегарасидаги тартибсизликлар, мамлакат ва социализм тақдири учун хатарли бўлган жараёнларнинг бутун мажмуини аниқ-равшан кўрсатиб қўйди. Бу жараёнлар қайта қуриш душманлари демократияни бошбошдоқликка айлантириб юборишга уринаётганликларидан ва баъзан муваффақият қозонаётганликларидан далолат бериб турибди. Нотиқ аҳволни нормаллаштириш учун КПСС Марказий Комитети, мамлакат Олий Совети ва ҳукумати қатъий, амалий чоралар кўрсин, деб даъват қилди.

Дарҳақиқат қанчадан-қанча миллатчилик фактлари, ғайрисоциалистик шиорлар билан ошкора чиқишлар, рухсат этилмаган митинглар бўлиб ўтди. Аммо мамлакатнинг бир қанча регионларида бу ножўя ишларга муносиб зарба берилмади, бу эса бошбошдоқлик туйғусини кучайтирди. Биз — ошкоралик тарафдоримиз, аммо бир ёқлама ошкораликка қўшилиб бўлмайди. Чунки оммавий ахборот воситалари СССР Давлат байроғини ва Владимир Ильич Лениннинг портретларини таҳқирлаш фактларини бўрттириб кўрсатганларида ҳатто бу қилмишларига ўз муносабатини билдиришга ҳам интилмаяптилар. Мана шуларнинг ҳаммаси, шунингдек ташвиқот, мафкура, ташкилотчилик ишимиздаги хатолар ижтимоий-сиёсий вазиятнинг ёмонлашувига олиб бормоқда.

Одамлар бугунги Пленумимиз қарорларини кутмоқдалар, КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастурини кутмоқдалар. Бу дастурнинг қоидалари назарий мавҳум тусда бўлмай, балки мавжуд аҳволни эътиборга оладиган бўлиши, турмуш талабларига мувофиқ келиши, КПСС Марказий Комитетининг партия ва жамиятни янгилашдан иборат энг долзарб масалалари хусусидаги позициясини аниқ белгилаб бериши зарур. Лойиҳа мана шу талабларга мос келадими? Нотиқнинг фикрича, унинг ҳамма бўлимлари ҳам бу талабларга мос келмайди. Масалан, бизга республикаларнинг янгиланган федерацияси кераклиги равшан, бу федерация шароитида миллий манфаатлар албатта эътиборга олиниши, ўзига хосликка ҳурмат, ҳар бир миллатнинг тенг ҳуқуқлилигини тан олиш таъминланиши зарур. Бу мазмун ҳаракат дастурининг лойиҳасида нақадар чуқур очиб берилганига бир назар ташлайлик. V бўлим. Бир томондан бу бўлимда эркин ва тенг ҳуқуқли халқларнинг федерацияси тарзида мамлакатнинг яхлитлигини сақлаб қолиш қоидаси таъкидланади. Иккинчи томондан, совет федерациясининг ўзгартирилиши иттифоқдош республикалар билан уларнинг муштарак тузилмаси бўлмиш иттифоқ ўртасида энг мақбул алоқа ўрнатишга қаратиш лозимлиги уқтирилади. Хўш, бу ерда тенг ҳуқуқлилик қани, миллий автономия барча турлари мустақиллигининг янги даражаси, суверенитетнинг мустаҳкамланиши, автоном республикалар, автоном областлар, автоном округларнинг дастур лойиҳасига ёзиб қўйилган ҳуқуқлари кенгайтирилиши нимадан иборат бўлади? Тўла қонли автономия ҳуқуқига эга бўлган оз сонли халқ деганда нимани тушунмоқ керак? Ниҳоят, тўла қонли автономия нимадан иборат? Бу саволларга жавоб бериш керак.

Нотиқ ҳаракат дастури лойиҳасига автоном тузилмалар ҳам иттифоқдош республикалар билан тенг равишда федерация субъектларидир ва улар ССР Иттифоқи тўғрисидаги янги шартномани ишлаб чиқишда қатнашадилар, деб ёзиб қўйишни таклиф қилди.

Автономияларнинг сиёсий ва иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш учун яратилаётган механизм, шунингдек иқтисодий ва ижтимоий соҳага раҳбарлик қилишнинг умумий қоидаларини тартибга солиш уларнинг партия ташкилотлари ва комитетлари мақомини ҳам белгилаб беришни талаб қилади.

Шу сабабли КПСС Марказий Комитетининг ҳаракат дастурида, деб таъкидлади область партия комитетининг биринчи секретари, автоном республикалар партия комитетлари ҳуқуқлари ва мустақиллигини кенгайтириш масалаларини ҳам акс эттириш мантиқий бўлур эди. Уларга партия марказий органлари ва иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари таркибига ўз вакилларини бевосита юбориш нормаси белгиланиши ва уларга шундай имконият бериб қўйилиши зарур.

Нотиқ ички партиявий турмушнинг асосий қоидаси бўлмиш демократик централизмнинг бузилиши нималарга олиб бориши мумкинлиги Орол фожиаси мисолида кўрсатиб берди. Ҳақиқатда бир авлоднинг умри даврида денгиз акваториясидаги сув ҳажмининг атиги бир қисми қолди. Денгиз тубидан салкам 3 миллион гектар ер очилиб, ундан ҳар йили 100 миллионлаб тонна қум ва тузни шамол учириб кетмоқда, дарё сувининг сифати ҳаддан ташқари ёмонлашди, ерларнинг унумдорлиги пасайиб бормоқда.

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг Оролбўйи республикаларидаги экология вазиятини тубдан яхшилашга оид маълум қарори қабул қилингач, халқнинг руҳи кўтарилди. Аммо бу қарорни амалга ошириш қандай бораётганини кўрган кишилар бу ҳужжатнинг кучига шубҳа қила бошладилар. Халқ хўжалигини бошқаришнинг буйруқбозлик-маъмуриятчилик системаси шунга олиб келдики, Қорақалпоғистон аҳолиси таркиб топган турмуш тарзидан, анъанавий машғулотларидан аслида маҳрум бўла бошлади. Балиқчилик ва кемачилик барҳам топди, мўйна етиштириш инқирозга учради. Чорвачиликнинг табиий ем-хашак базаси кескин ёмонлашди ва қисқарди.

Ўша система регион аҳолисининг ёрдам сўраб қилган илтижоларига қулоқ солмади. Қайта қуришгина сукунат пардасини кўтарди. Кейинги 20 йил мобайнида Қорақалпоғистон АССРда болаларнинг ўлими 2 баравар кўпайди, бултур туғилган ҳар минг гўдакдан 51 чақалоқ нобуд бўлди. Бу эса мамлакатдаги кўрсаткичдан қарийб икки баравар кўпдир. Аслини олганда регионда Орол бўйида истиқомат қилувчи салкам 4 миллион кишининг ҳаёт мамоти масаласи кўндаланг бўлиб қолди. Ҳаракат дастурида ҳозир ҳаммани ташвишга солаётган мамлакатдаги экология вазиятини акс эттириш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Миллий-территориал тузилмалар ижтимоий-сиёсий тараққиётининг даражаси ҳар хиллигини назарда тутиб ва мана шундай шароитда ижтимоий-иқтисодий муаммоларнинг ҳал этилмаганлиги жуда сезилмаётганлигини эътиборга олиб, нотиқ ҳаракат дастурида иттифоқдош республикалар ва автономияларнинг илк позицияларини ифодалаб беришни, бу позициялар бараварлаштириб олиниши зарурлигини кўрсатишни, шунингдек буни амалга ошириш механизмини баён этишни таклиф қилди.

(**С. Д. Ниетуллаев** нутқининг тўла матни газетанинг навбатдаги сонида эълон қилинади).

«Кўз микрохирургияси» тармоқлараро илмий-техника комплексининг бош директори **С. Н. Фёдоров** ўз нутқини шундай бошлади: Пленумда қатнашаётганимдан ҳурсандман, буни 1985 йил апрелининг шарофати деб биламан.

Таклиф этилган ҳаракат дастури бирмунча икки ёқлама туйғуни қўзғатмоқда, аввалига ҳайратланиш туйғиси пайдо бўлади. Бу туйғу аста-секин қандайдир ишончсизлик билан алмашинади, деди сўзини давом эттириб у. Эҳтимол, ҳаракат дастури бирлаштириб бўлмайдиган нарсаларни — умри тугаган эски қоидалар билан янги тафаккурни бирлаштирмоқчи бўлганлиги — «сих ҳам куймасин, кабоб ҳам» деган қабилида иш тутилгани учун ҳам шундайдир.

Нотиқ инсонпарвар халқчил социализм таърифига тўхталиб, ҳаракат дастурининг айрим қисмлари инсонпарвар халқчил социализмни жорий этишнинг зўравонликка асосланган марказчилик усули билан суғорилганини уқтирди. Ҳамма ишни партия қиляпти, ҳамма иш учун партия курашяпти. Шахс сифатидаги инсон бу жараёнда қатнашишдан четлаштириб қўйилган, у партиямиз назариётчилари ва амалиётчилари давом эттираётган ижтимоий тажрибаларнинг лоқайд объекти қилиб қўйилган.

«Қаттиқ туриб ҳимоя қилиш», «мужассамлаштириш», «кўмаклашиш»нинг қайси улуши партия аппаратининг зиммасига тушади-ю, қайси улуши оддий аъзолар зиммасига тушиши мутлақо маълум эмас. Партия қайси усуллар билан «қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқчи», «мужассамлаштирмоқчи», «кўмаклашмоқчи» эканини тушуниб бўлмайди.

Нотиқ шундай фикрни билдирди: чамаси партия бир қанча ҳолларда коммунистларни бюрократик ва буйруқбозлик лавозимларидан чақириб олиши керак, чунки бу лавозимлар олға томон ҳаракат қилишимизга ҳалақит бермоқда. Чамаси, партиянинг неча ўн йиллар давомида партиянинг ўзи ҳам бирикиб кетган бюрократик ҳукумат структурасига қарши курашида ҳам шу омилдан фойдаланиш лозим.

Ҳаракат дастуридаги ҳамма даъватлар биз яшаб турган сталинча иқтисодий монополияга қарши курашга бориб тақалади ва айни вақтда анчагина кўп йил яшаган ленинча янги иқтисодий сиёсат ҳақида ҳеч нарса дейилмайди. Нечун биз ленинча янги иқтисодий сиёсатга қайтмай, қандайдир чалакам-чатти, хира ва кўпинча мантиқсиз нарсаларни тўқиб чиқаришга интиляпмиз? Ленин давлат мулкининг хусусий мулк билан рақобат қилишидан қўрқмаган эди. Бош директор мен ўз намунамга асосланиб эркин бозордаги ҳар қандай хусусий мулкни бир дамда мағлуб этишга қодирман, деди. Манфаатдор халқ қўлидаги коллектив мулк, тўхтатиб бўлмайдиган афсонавий кучдир.

Ҳаракат дастурида бажариш жуда қийин бўлган кўп вазифалар қўйилган. Ҳар ҳолда дарров ҳал этилиши лозим бўлган ҳозирги вазифаларни бош вазифалардан ажратиб кўрсатиш керак. Нотиқ шундай қилишни таклиф этар экан, ҳужжат матнидан қуйидаги мисолни кўрсатди: маҳсулотни қайта ишлаш ва асрашда моддий-техникавий базани мустаҳкамлаш, маҳсулотнинг даладан пештахтага етиб келиши йўлидаги нобудгарчиликни камайтириш устун соҳа бўлиб қолаверади». Наҳотки бу — партиямизнинг масаласи бўлса? Агар мамлакатда миллионлаб Сивковларнинг ва минглаб Вепревларнинг колхозлари бўлса, маҳсулотнинг ҳаммаси бизнинг куч-ғайратларимизсиз ҳам пештахтага етиб бораверади. Аммо кўпдан-кўп министрликлар эмас, балки бозор керак.

Мулкчилик тўғрисидаги ва ер ҳақидаги, бозор тўғрисидаги, партия ва жамиятда демократия ҳақидаги масалалар биз учун энг муҳим масалалардир. Ҳолбуки, айни шу масалалар унчалик аниқ очиб берилмаган, мамлакат гражданлари эса Пленумдан худди шу масалаларда аниқлик бўлишини кутмоқдалар. Партиянинг 1917 йилдаги ғоялари аниқлигини эсга олайлик — ер — деҳқонларга, ҳокимият — Советларга, фабрикалар — ишчилар га. Ана шу шиорларни ҳозир бажарса бўлмайдими. Бу шиорлар ҳозир ҳам актуал-ку, фақат кичик бир фарқ шундаки, мулкни маъмурий-партиявий-бюрократик аппаратдан тортиб олмоқ керак.

Қайта қуриш маъмуриятчилик системасини бутунлай йўқ қилиб ташлашдан ва кўп партияли системага, кўп укладли иқтисодиётга эга бўлган ҳуқуқий граждан жамиятини қуришдан иборат бўлиши керак. Бошқа партияларнинг йўқлиги партия турмушидаги турғунликка олиб келди: рақобат қиладиган ва мусобақалашадиган бошқа партия йўқ эди. Доимо бир ўзи йўлкадан югуриб бораётган ва унинг ортидан ҳеч ким қувиб келмаётган спортчини тасаввур этинг. Югураверишдан зерикиб, қадамлаб юриш ва мана шу қадам югуришнинг янги усули деб бошқаларни ишонтириш ҳам мумкин бўлиб қолади. Ҳозир партиямизнинг қуйи ташкилотларидаги вазият ҳам зерикарли. У ўзининг фаол кишилар учун жозибадорлигини аллақачон йўқотган. Партия солдатининг ҳаёти Павел армиясининг рекрути ҳаётига ўхшаб қолган.

Марказий Комитетнинг буйруқбоз составига ҳам назар ташлаш зарур. У ўзининг ёши, биологик ва физиологик қобилиятлари жиҳатидан ўзини қайта қура оладими, янги ғояларни қабул эта оладими ва шу ғояларни фаол амалга оширишга қодирми? Ўрта ҳисобда уларнинг ёши 60 га бориб қолган. Врач сифатида аниқ-равшан айта оламанки, 45-50 ёшдан кейин бундай қилиш иложсиз бўлиб қолади. Бу ёшда одамларнинг фақат бир-икки фоизи учунгина мияда қайта қуриш қилиш мумкин. Партия Марказий Комитетини ва унинг Сиёсий бюросини кескин ёшартириш зарур.

Ҳаракат дастурида ислоҳотларнинг муддатларини белгилаб қўйиш керак. Инсоннинг ҳаёти жуда чекланган, мадомики шундай экан, мен каби ёши 60 дан ошган кишилар Октябрнинг иқтисодий ва сиёсий ғоялари рўёбга чиқишини кўргиси келади. Ҳаракат дастурида белгиланган ҳамма ўзгартишлар ва ислоҳотларни биз 5 йилда, кўпи билан 10 йилда амалга оширишимиз керак. Мунозара қилиб ўтиришга вақтимиз йўқ. Ишлаш керак.

(ТАСС).

(Давоми келгуси сонда).

ССР Иттифоқи прокуратурасида

8 февраль куни ССР Иттифоқи прокуратурасида коллегия мажлиси бўлди. Мажлисда СССР бош прокурори ҳузуридаги алоҳида муҳим ишлар бўйича терговчилар Т. Х. Гдлян ва Н. В. Иванов йўл қўйган қонунчиликнинг қўпол равишда бузилишлари тўғрисидаги масала кўриб чиқилди.

Гдлян группасида ишлаган бир қанча терговчиларнинг қонунчиликни бузиш фактларини текширишга бошчилик қилган ССР Иттифоқи прокуратураси бошқармаси бошлиғи В. И. Илюхиннинг, бу ишларни назорат қилган прокурорлар, бошқа ходимларнинг берган хабарларида Гдлян билан Иванов ва улар группасидаги айрим терговчилар йўл қўйган кўпдан-кўп ўзбошимчалик ва ғайриқонунийлик, инсон қадр-қимматини камситиш фактлари очиб ташланди. СССР прокуратураси бошқармаси бошлиғининг хабарига кўра, 8 ойдан кўпроқ вақт давомида ўтказилган терговлар чоғида 500 дан ортиқ гувоҳ сўроқ қилинди, кўпдан-кўп юзма-юз учрашувлар бўлди, гувоҳларнинг берган кўрсатмалари текширилди, бир талай ҳужжатлар ўрганилди.

Коллегия СССР халқ депутатлари бўлган Т. Х. Гдлян билан Н. В. Ивановни эгаллаб турган лавозимларидан бўшатиш ва уларни қонунга биноан жавобгарликка тортиш тўғрисида розилик олиш учун СССР Олий Советига тақдимнома билан киришга қарор қилди.

Прокурор назоратидаги катта камчиликлар кескин танқид қилинди.

Коллегия Гдлян билан Иванов бошчилик қилган тергов группасида йўл қўйилган қонун бузилишларини текширишни ниҳоясига етказиш, шунингдек тергов ва прокурор ишларида қонунчиликни мустаҳкамлаш, совет кишиларининг ҳуқуқларини ишончли тарзда ҳимоя қилиш юзасидан ҳам аниқ-равшан тадбирлар белгилади.

Коллегия ишида ССР Иттифоқи прокуратурасининг Т. Х. Гдлян бошчилик қилган тергов группаси фаолияти билан боғлиқ материалларни текшириш комиссиясининг ҳамраислари СССР халқ депутатлари Р. А. Медведев, В. А. Ярин, шунингдек СССР халқ депутатлари, СССР Олий Советининг ошкоралик ва гражданларнинг ҳуқуқлари, шикоят ва аризалари масалалари комитети аъзолари Ю. Ю. Соколова, Н. И. Игнатович, Б. С. Сафаров, жамоат ташкилотлари ва оммавий-ахборот воситаларининг вакиллари қатнашдилар.

• *Номзод билан таништирамиз*

18 ФЕВРАЛЬ — ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛИГИ ВА МАҲАЛЛИЙ СОВЕТЛАРИ ДЕПУТАТЛИГИГА САЙЛОВЛАР КУНИ

ИШОНЧ

ФУРҚАТ ИСРОИЛОВ ҳақида гапирганимизда бир вақтлар газетачиларимизга маъқул тушиб қолган қулай йўлдан боришимиз мумкин эди: яъни, despite кончининг ўғли бўлган кончи йигит ота изидан бориб кўмирқазувчилар сулоласига йўл очиб берди ва ҳоказо ва ҳоказо... Лекин Фурқат конга ота касбини давом эттириш учун келгани йўқ эди. Падари автомобиль ҳалокатига учраб нафақага чиқишга мажбур бўлганида оилани боқиш ўз-ўзидан унинг зиммасига тушди, учувчи бўлиш нияти ҳам йўқ эмас, ҳатто учувчилар тайёрлайдиган билим юртига ҳужжат ҳам топшириб қўйганди, лекин насиб қилмаган экан. Ҳозир эса Фурқатни беш минути кам тоғшунос муҳандис дейишимиз мумкин. — Тошкент политехника институтининг кечки бўлимида олтинчи курсда ўқияпти. Синов дафтарчасида «беш» баҳо кўпроқ. Ўтган йилдан бери корхона партия комитети котибининг ўринбосари. Суҳбатимизда ҳам гапни айлантирмасдан мақсадга ўта қолдик:

— Партиянинг ҳозирги шароитдаги нуфузи ҳақидаги фикрингиз қандай?

— Қўлимда бўлганида партияни учдан бирга қисқартирган бўлардим. Афсус ҳозир унда тасодифан келиб қолган одамлар кўп. Нуфузининг йўқолишининг сабабини ҳам шундан излаш керак.

— Миллий масалага муносабатингиз?

— Менинг звеномда битта ўлчов бор: одам яхши бўлса, яхши ишласа бўлгани. Лекин давлат тили масаласига келсак, уни ўрганиш учун саккиз йил ажратилганини нотўғри деб ҳисоблайман. Тилни ярим йилда, бир йилда узоғи билан ўрганса бўлади. Хоҳиш бўлса бўлгани.

Ўтган йилнинг ноябрида мамлакатнинг турли мавзеларидан йиғилган шахтёрлар жамоаси билан Фурқат Исроилов Москвага Н. И. Рижков билан учрашувга борди. Уни кузатаётган кончилар топшириқ беришганди:

— Ёғоч етишмаётганлиги ҳақида албатта гапир, таъминотнинг ёмонлигини эслатиш ҳам ёдингдан чиқмасин.

Бу гаплар бекорга айтилмаётганди. Бутун 1989 йил бўйи конлар тутғич тўсиқлар етишмаслигидан ёмон ишлади. Москвадаги ҳукумат йиғилишида нозирлар кончиларга ҳисоб беришаётганида Фурқат ангренликларнинг муаммоларини айтиб ўтди.

— Ангрен ҳақида гапириб, кўмирнинг устида турган шаҳарга четдан кўмир келтирилаётганлигини айтдингиз. Мени бу ерга ангренликлар юборган. Бизнинг ҳудудимиздаги қўнғир кўмирнинг заҳиралари икки миллиард тоннага етиб қолади. Лекин ўша жойдаги ГРЭС асосан четдан келадиган кўмирнинг ҳисобига ишлаяпти. Айтмоқчи бўлган гапим — вагонларга кўмир ортиб уни минглаб километрдан ташиб келтирмасдан ўрнига ёғоч, темир тўсинлар, ёғоч ғўлаларни олиб келиш керак. Шунда биз кўмирни ҳам кўпроқ қазиб чиқарамиз, давлатни ҳам бекорчи ташвишдан халос қиламиз.

Шундан сўнг лозим анжомларга танқислик йўқолди. Жумҳурият халқ депутатлигига номзод кўрсатилиши керак бўлганида эса, кўпчилик Ф. Исроиловга овоз берди. У ҳозир 66-Энергетика сайлов мавзесидан рўйхатга олинган.

Фурқатнинг депутат сифатида бажармоқчи бўлган биринчи режаси турмушни яхшилашдир. Қишлоқлардаги аҳвол ёмон. Умуман олганда шаҳарда ҳам аҳвол тузук эмас. Одамларни уй-жой билан таъминлаш керак. Уй сотиб олиш учун давлатдан қарз олиш жуда мушкул. Қисқаси — муаммолар кўп. Номзод депутат бўлиб сайланадиган бўлса анча-мунча мураккабликларни ҳал қилишига тўғри келади.

Э. КЛЕЙН.

ПЕНСИЯДАГИ ЖУРНАЛИСТЛАР ДИҚҚАТИГА!

Шу кунларда Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси Тошкент ташкилотига пенсиядаги журналист ҳамкасбларимиз сим қоқиб, давлатдан олаётган нафақаларига қўшимча борми, йўқми деб сўрашяпти! Бор! Юз сўмга етмаган пенсия нафақалари шу йил январь ойидан эътиборан бир юзу йигирма сўмга етказилади. Буни расмийлаштириш учун яшаш жойингиздаги социал таъминот идорасидан неча сўм олишингиз ҳақидаги маълумот қоғозини зудлик билан ташкилотимизга юборинг.

Бизнинг манзилимиз: Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32-уй, биринчи қават, 5-хона.

Шуни таъкидлаб қўйишимиз керакки, ушбу баённома фақат СССР Журналистлар уюшмаси аъзоларигагина тааллуқлидир.

ТОШКЕНТ ТАШКИЛОТИ ПРАВЛЕНИЕСИ.

Муҳаррир ўринбосари Р. УМАРОВ.

• *Реклама ва эълонлар* •

Ўзбекистон Маданият фонди

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

26—27 февраль соат 16 ва 19.30 да

«ГЎЗАЛЛАРГА МЕН ҲАМ ШАЙДОМАН»

ҚЎШИҚ ВА КУЛГИ КЕЧАСИ

ИШТИРОК ЭТАДИЛАР:

«КАМОЛОТ—89» жумҳурият конкурсининг совриндори

Муҳриддин ХОЛИҚОВ

«ТОШКЕНТ МАЛИКАСИ» конкурсининг ғолиби

Наргиза ОЛИМОВА

«ҚИЗИҚЧИ—89» жумҳурият конкурсининг совриндори — сиз севган сўз усталари

ва

Кимлигини ўзингиз топинг.

«КАМОЛОТ—89» ва «ҚИЗИҚЧИ—89» жумҳурият конкурсининг рамзий иштирокчиси

Достон УБАЙДУЛЛАЕВ

ПРОГРАММАНИ — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреатлари — Гулчеҳра ва Лутфулла САЪДУЛЛАЕВлар олиб борадилар.

САҲНАЛАШТИРУВЧИ РЕЖИССЁР — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Абдурашид РАҲИМОВ.

Кечадан тушган маблағ иштирокчиларнинг Ўзбекистон Маданият фондига тортиқлари деб билурсиз.

Кўпчилик бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Қўшимча маълумотлар учун телефонлар: 45-93-63, 39-42-68.

Билетлар СССР Халқлари дўстлиги саройининг кассаларида соат 11 дан бошлаб сотилмоқда.

Р.—02086. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д.—1730. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12